

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Efektivnost práva v současné společenské realitě

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Miroslava Kejdová, CSc.

Vypracoval:

Jaroslav Jágr

Brno 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Efektivnost práva a současná společenská realita“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury

Brno 4.4.2008

.....

Jaroslav Jágr

Poděkování

Děkuji paní JUDr. Miroslavě Kejdové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Jaroslav Jágr

Obsah

ÚVOD	5
1. PRÁVNÍ RÁMEC A ZÁKLADNÍ POJMY	8
1.1 VYMEZENÍ PRÁVNÍHO RÁMCE UPRAVUJÍCÍ PROBLEMATIKU PROSAZOVÁNÍ PRÁV Z DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ	8
1.2 ZÁKLADNÍ POJMY	11
2. OPRÁVNĚNÍ A ÚLOHA CELNÍCH ORGÁNŮ ČESKÉ REPUBLIKY PŘI PROSAZOVÁNÍ PRÁV Z DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ	17
2.1 OPRÁVNĚNÍ CELNÍCH ORGÁNŮ PŘI PROSAZOVÁNÍ PRÁV Z DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ	17
2.1.1 Oprávnění podle nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 a zákona č.191/1999 Sb.	17
2.1.2 Oprávnění podle zákona č. 634/1992 Sb.	18
2.1.3 Oprávnění podle zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád.	21
2.2 ÚLOHA CELNÍCH ORGÁNŮ ČESKÉ REPUBLIKY PŘI PROSAZOVÁNÍ PRÁV Z DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ	21
2.2.1 Proces při celním řízení	22
2.2.2 Proces při ochraně spotřebitele	23
3. EFEKTIVNOST PROSAZOVÁNÍ PRÁV Z DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ V SOUČASNÉ SPOLEČENSKÉ REALITĚ	24
3.1 ZKOUMÁNÍ EFEKTIVNOSTI PRÁVA	24
3.2 ŠIRŠÍ ASPEKTY NUTNÉ K HODNOCENÍ EFEKTIVNOSTI PRÁVA	29
3.2.1 Povaha regulovaných společenských vztahů	29
3.2.2 Kvalita právních norem	29
3.2.3 Stabilita právního řádu	30
3.2.4 Prestiž práva a zákonodárce	31
3.3 SOUČASNÁ SPOLEČENSKÁ REALITA	32
3.3.1 Skutečné chování adresátů práva a činnost státních orgánů	33
3.3.2 Rozsah konfliktů a sporů	40
3.3.3 Vedlejší nežádoucí účinky právních norem	41
3.3.4 Nedostatky právní úpravy	42
3.3.5 Úroveň právního vědomí	42
3.3.6 Zhodnocení efektivity prosazování práv z duševního vlastnictví	43
3.4 MOŽNÁ ŘEŠENÍ A DALŠÍ VÝVOJ	44
ZÁVĚR	47
RESUMÉ	49
ANOTACE	50
LITERATURA A PRAMENY	51
SEZNAM SYMBOLŮ A ZKRATEK	54
SEZNAM PŘÍLOH	55

Úvod

Motto:

„Existují tři cesty k získání moudrosti. První je cestou přemýšlení, ta je nejušlechtlejší. Druhá je cesta napodobení, ta je nejlehčí. Třetí cesta je cesta zkušenosti, a ta je nejtrpčejší.“

Konfucius

Je pravidlem, že autoři mohou být v úvodech svých prací o něco subjektivnější než v jejím samotném obsahu. Já tohoto práva také využiji. Od roku 1996 jsem zaměstnancem Celní správy České republiky. Zpočátku bylo náplní mé práce propouštění zboží do navržených celních režimů, později jsem působil na právním oddělení Celního úřadu Blansko a oddělení mobilního dohledu. V současné době vykonávám funkci vedoucího celního oddělení na pobočce celního úřadu. Celou dobu mého působení u Celní správy České republiky mě problematika práva a jeho vymáhání provázela. Při mém působení na právním oddělení a oddělení mobilního dohledu jsem řešil několik případů možného porušení práv k duševnímu vlastnictví a účastnil se i několika kontrol. Také v současné době řeším případy, kdy by mohlo být v souvislosti s propuštěním zboží do navrženého celního režimu porušeno právo k duševnímu vlastnictví.

Z těchto důvodů jsem si jako téma mé bakalářské práce vybral Efektivnost práva v současné společenské realitě. Vzhledem k tomu, že téma Efektivnost práva v současné společenské realitě je velmi obecné a rozsáhlé, není ho možné, v této bakalářské práci plně obsáhnout, rozhodl jsem se, po konzultaci s vedoucí bakalářské práce, zúžit téma na oblast efektivnosti prosazování práv z duševního vlastnictví v současné společenské realitě, na které budu pohlížet z pohledu Celní správy České republiky, která má společně s Českou obchodní inspekcí, v oblasti prosazování práv z duševního vlastnictví, největší kontrolní pravomoci.

Cílem této bakalářské práce je vysvětlit základní pojmy z oblasti práv k duševního vlastnictví, vymežit úlohu celních orgánů v procesu prosazování práv z duševního vlastnictví, popsat společenskou realitu v této oblasti a vyhodnotit efektivnost

prosazování práv z duševního vlastnictví zejména z pohledu činnosti Celní správy České republiky. Závěrem pak navrhnout změny, které by vedly ke zlepšení současného stavu.

Oblast prosazování práv k duševnímu vlastnictví je upravena velkým počtem právních norem, které vymezují, co jsou to práva k duševnímu vlastnictví, jak vznikají a jaká jim náleží ochrana a určují, kdo, jakými prostředky a kde může tato práva uplatnit. Tyto normy zahrnují jak právo soukromé, tak i právo veřejné a v této oblasti právo hmotné i procesní. Navíc je třeba zdůraznit, že tato oblast zahrnuje jak právo národní tak, v souvislosti s rozšířením výroby a obchodu, právo mezinárodní a nadnárodní. V této souvislosti je nutné poznamenat, že právní předpisy Evropských společenství jsou typické množstvím odkazů do jiných právních předpisů nebo jiných ustanovení stejného právního předpisu, jsou proto značně nepřehledné. Překlady komunitárních právních předpisů jsou prováděny, v mnoha případech odborníky sice jazykově dobře vybavenými, avšak bez potřebné znalosti překládané problematiky. Některá ustanovení těchto právních předpisů jsou proto špatně srozumitelná.

Oblast práv k duševnímu vlastnictví zahrnuje jak problematiku vzniku práva k duševnímu vlastnictví tak jeho následné vymáhání resp. prosazení. K problému vzniku, poskytnutí a převodu práv k duševnímu vlastnictví se zmíním pouze okrajově, protože výklad by byl značně obsáhlý a překročil by tak doporučený rozsah práce.

Samotná práce je mimo úvod a závěr rozdělena na 3 kapitoly, které se dále dělí na podkapitoly. V první kapitole se zabývám vymezením právního rámce upravující danou problematiku a vysvětlením základních pojmů. Ve druhé kapitole popisují kompetence a úlohu Celní správy České republiky při prosazování práv z duševního vlastnictví. Ve třetí kapitole pak popisují současnou společenskou realitu, hodnotím efektivnost prosazování práv z duševního vlastnictví a navrhuji řešení zjištěných problémů pomocí nástrojů sociální pedagogiky.

K samotnému tématu existuje dostatek informačních zdrojů, odborné literatury v podobě vysokoškolských učebnic z předmětu Sociologie práva nebo Teorie práva a odborných učebních textů pro různé vzdělávací semináře určené pracovníkům všech orgánů podílejících se na prosazování práv z duševního vlastnictví, tiskových zpráv kontrolních orgánů, které informují o průbězích a výsledcích kontrol a množství

novinových článků, především regionálního tisku, obsahující tiskové zprávy kontrolních úřadů, které jsou doplněny nezávislými postřehy a poznatky přímo z místa dění.

Při zpracování této bakalářské práce byla použita metoda kompilace pojmů z odborné literatury, článků, prací a právních předpisů upravující danou oblast. Dále byly závěry formulovány na základě analýzy interních údajů Celní správy České republiky a informací z otevřených zdrojů (tiskové zprávy, novinové články, internet, apod.) s následnou syntézou zjištěných poznatků.

Porušování práv k duševnímu vlastnictví je celospolečenský problém, který má závažné dopady jak na fungování celé ekonomiky a státu v podobě ekonomických ztrát, daňových úniků a související patologických problémů, tak může mít přímý negativní vliv na každého jednotlivého občana v souvislosti s možným poškozením zdraví a obecnou nebezpečností výrobků – padělků. Proto je plně v kompetenci zkoumání tohoto problému sociální pedagogikou, jako vědou zaměřující se na problémy celé společnosti, vytváření souladu mezi potřebami jednotlivce a společnosti a utváření optimálního způsobu života v celé společnosti.

1. Právní rámec a základní pojmy

1.1 Vymezení právního rámce upravující problematiku prosazování práv z duševního vlastnictví

Za základní mezinárodní smlouvy, na základě kterých byla přijata většina právních předpisů, upravující práva k duševnímu vlastnictví, jsou považovány:

- Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví z 20.03.1883. Pravděpodobně patří mezi nejdůležitější, ale rozhodně se jedná o první multilaterální dohodu v oblasti duševního vlastnictví. Jejím účelem je ochrana patentů, užitkových vzorů, průmyslových vzorů a ochranných známek. Velký význam má její ustanovení o všeobecně známých známkách¹, které svým užíváním v obchodním styku získaly dostatečnou rozlišovací schopnost, a proto jsou uznávány a chráněny i v ostatních zemích, nejen v zemi svého původu. Ostatní země nesmějí do národního registru známek zaregistrovat tovární nebo obchodní známku, u níž hrozí záměna se všeobecně známou známkou. Tato zásada platí, přestože všeobecně známá známka není zaregistrovaná. Tato ochrana má velký význam pro tzv. světové známky, jako Coca-Cola, IBM nebo Mercedes-Benz.²
- Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, TRIPs) z roku 1994. Tato dohoda upravuje ochranu práv k duševnímu vlastnictví ve vztahu k mezinárodnímu obchodu, administrativně spravovaná WTO.
- Revidovaná Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl. Tato mezinárodní smlouva uzavřená roku 1886 ve švýcarském Bernu, zajistila mezinárodní význam autorských práv. Před uzavřením této úmluvy běžně státy neuznávaly autorská práva cizích státních příslušníků, tato mezinárodní smlouva zajistila jednotný minimální základ pro ochranu těchto práv ve všech státech, které úmluvu podepsaly.

¹ článek 6bis Pařížské úmluvy

² Kašpar, M., Mezinárodní organizace v oblasti duševního vlastnictví, nejdůležitější právní normy, právní rámec ochrany a prosazování práv EU. Praha: ELSO group, 2007. s.59-60 In. Novák, P., Šindelka, K., Prosazování práv z duševního vlastnictví. Učební texty. I.díl, Sešit 2.

Mezinárodní organizací, která podporuje ochranu práv z duševního vlastnictví je Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO). Tato organizace byla založena v roce 1970 a v roce 1974 se stala specializovanou agenturou OSN. Její úlohou je přispívat k ochraně duševního vlastnictví na celém světě prostřednictvím spolupráce mezi 179 členskými státy a podporovat spolupráci mezi svazy na ochranu duševního vlastnictví. Světová organizace duševního vlastnictví je administrativním orgánem 23 mezinárodních úmluv, z nichž 16 se týká průmyslového vlastnictví a 6 autorského práva.¹

Základními právními předpisy upravující činnost celních orgánů, při prosazování práv z duševního vlastnictví jsou:

- nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 ze dne 22. července 2003, o přijímání opatření celních orgánů proti zboží podezřelému z porušení určitých práv duševního vlastnictví a o opatřeních, která mají být přijata proti zboží, o kterém bylo zjištěno, že tato práva porušilo, ve znění pozdějších předpisů,
- nařízení Komise (ES) č. 1891/2004 ze dne 21. října 2004, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 o zásahu celních orgánů proti zboží podezřelému z porušení některých práv k duševnímu vlastnictví a opatření, která mají být přijata vůči zboží, o kterém bylo zjištěno, že tato práva porušilo, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 společně s nařízením Komise (ES) č. 1891/2004 je pramenem komunitárního práva, které je přímo aplikovatelné ve všech členských státech², přesto v některých případech³ připouští podrobnější či doplňující vnitrostátní úpravu k zajištění jeho aplikace. Touto vnitrostátní úpravou je zákon č. 191/1999 Sb.

¹ <http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=127>, 30.3.2008

² čl. 249 odst.2 Smlouvy o založení Evropského společenství

³ čl.11, 18 nařízení Rady (ES) č. 1383/2003

Další právní předpisy jimiž se celní orgány při výkonu své činnosti v této oblasti řídí:

- Nařízení Rady (EHS) č.2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství, ve znění pozdějších předpisů,
- nařízení Komise (EHS) č. 2454/93, kterým se provádí nařízení Rady (EHS) č.2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č.13/1993 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č.500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Oblast duševního vlastnictví je dále upravena těmito právními předpisy:

- nařízení Rady (ES) č. 40/94 o ochranné známce Společenství ve znění pozdějších předpisů,
- nařízení Rady (ES) č. 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství, ve znění pozdějších předpisů,
- nařízení Rady (ES) č. 2100/94 o odrůdových právech Společenství, ve znění pozdějších předpisů,
- nařízení Rady (EHS) č. 2081/92 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin, ve znění pozdějších předpisů,
- nařízení Rady (ES) č. 1493/1999 o společné organizaci trhu s vínem, ve znění pozdějších předpisů,
- nařízení Rady (EHS) č. 1576/1989 kterým se stanoví obecná pravidla pro definici, označování a obchodní úpravu lihovin, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů,

- zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č.527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

Poznámka: Zde je uveden pouze výběr základních právních předpisů upravující danou oblast. Oblast práv k duševnímu vlastnictví je upravena velkým množstvím jak komunitárních tak národních předpisů, jejichž úplný výčet snad ani není možný.

1.2 Základní pojmy

Základním pojmem je „**duševní vlastnictví**“, který je definován jako „souhrnné označení práva k dílům literárním, uměleckým a vědeckým, k výkonům výkonných umělců, ke zvukovým záznamům a k rozhlasovému (televiznímu) vysílání, práva k vynálezům ve všech oblastech vědecké činnosti, k vědeckým objevům, k průmyslovým vzorům a modelům, k továrním a obchodním známkám a známkám služeb jakož i k obchodním jménům a názvům.“¹ V české právní nauce se ve stejném významu hovoří o právech k nehmotným statkům. „Nehmotný statek je svým způsobem neuchopitelný, nemusí být nutně vyjádřen ve zhmotnělé podobě, ale jako výtvar lidského myšlení nebo dovednosti nebo specifické vyznačení určitého původu produktu, patří tomu, kdo jej vytvořil, a jeho tvůrce má proto k němu právo, které může uplatnit nebo prosadit vůči každému, kdo do něj neoprávněně zasahuje.“²

¹ Encyklopedie CoJeCo -

http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=22412&s_lang=2&title=du%9Aevn%ED%20vlastni%ctv%ED, 30.3.2008

² Munková, J., Právní rámec prosazování práv k duševnímu vlastnictví. Platné právní normy – výklad nejdůležitějších pojmů. Praha, ELSO group, 2007. s.9 In. Jakl, L., Landfermann, H.-G., Renner, C., Prosazování práv z duševního vlastnictví. Učební texty. I.díl, Sešit 1.

Další důležitý pojem je „**prosazování práv**“. Tento pojem byl dříve v českém právním jazyku neznámý. Prosazování práv je překladem anglického pojmu enforcement či německého Durchsetzung. Je to proti obvykle používanému pojmu vymáhání pojem širší, který zahrnuje nejen oprávnění majitele práva k duševnímu vlastnictví domáhat se jeho ochrany, ale i dvojí povinnost státu – jednak vytvořit patřičnou zákonnou úpravu a jednak vytvořit soustavu orgánů se specifickým zaměřením na realizaci této ochrany a tyto orgány pak vybavit patřičnými kompetencemi.¹

Dalšími pojmy, které se objevují v celé oblasti duševního vlastnictví, jsou:

- Patent – Patentem je osvědčení o určitém řešení z oblasti techniky. Předmětem ochrany je vynález, který se osvědčuje patentem. Pro udělení patentu musí vynález splňovat kumulativně čtyři podmínky: musí jít o technické řešení, které je nové, je výsledkem vynálezecké činnosti a je průmyslově využitelné.²
- Užitný vzor – „Užitným vzorem se rozumí technické řešení, které je nové, přesahuje rámec pouhé technické dovednosti a je průmyslově využitelné. Od patentu se odlišuje tím, že pro patent je zapotřebí výsledku vynálezecké činnosti, kdežto u užitého vzoru postačí překročení rámce technické dovednosti. Stejně jako patenty je založeno na registračním principu.“³
- Průmyslový vzor – „Průmyslovým vzorem se rozumí vzhled výrobku nebo jeho části, která spočívá zejména ve znacích linií, obrysů, barev, tvaru, struktury nebo materiálu výrobku.“⁴ Průmyslový vzor je charakterizován vzhledem výrobku, kdežto užitný vzor a vynález osvědčený patentem je charakterizován technickým řešením. Např. průmyslovým vzorem Společenství č. 000194451-0001 je chráněn design automobilu společnosti DaimlerChrysler AG.

Výše uvedené tři pojmy jsou z oblasti duševního vlastnictví práva průmyslově využitelného. Do této oblasti ještě patří ještě ochrana topografie polovodičových prvků a know-how. Další oblastí práv k duševnímu vlastnictví je oblast práv obchodně

¹tamtéž s.7

² tamtéž s.12-13

³ tamtéž s.13

⁴ tamtéž s.13

využitelných, nebo také práv na označení. Sem spadá problematika ochrany obchodního jména firmy a ochranné známky.

- Ochranná známka (trademark) „je označení tvořené slovy, písmeny, číslicemi, kresbou, tvarem výrobku nebo kombinací těchto prvků, které je způsobilé rozlišit výrobky nebo služby stejného druhu pocházející od různých podnikatelů a zapsané v rejstříku ochranných známek. Ochranné známky všeobecně známé jsou chráněny v každém státě i bez zápisu.“¹

Relativně samostatnou oblastí práv k duševnímu vlastnictví je Autorské právo a práva jemu příbuzná. V této oblasti jsou důležité pojmy „autorské dílo“, „autorství“, „osobnostní autorské právo“ a „majetkové autorské právo“.

- Autorské dílo je vymezeno podrobně v autorském zákoně². Zjednodušeně lze autorské dílo charakterizovat jako dílo literární a jiné umělecké dílo a dílo vědecké, za splnění tří kumulativních podmínek: musí mít jedinečnou podobu, být výsledkem tvůrčí činnosti autora a být ztvárněno v objektivně vnímatelné podobě.
- Autorství – „Autorem je fyzická osoba, která dílo vytvořila. Autorem díla souborného je fyzická osoba, která je tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala; tím nejsou dotčena práva autorů děl do souboru zařazených.“³ Z výše uvedené definice vyplývá že autorem nemůže být právnická osoba. V této souvislosti je důležité vysvětlit zákonnou domněnku autorství která zní: „Autorem díla je fyzická osoba, jejíž pravé jméno je obvyklým způsobem uvedeno na díle nebo je u díla uvedeno v rejstříku předmětů ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem, není-li prokázán opak.“⁴ Toto ustanovení v žádném případě neznamená, že by autor musel nechat své dílo registrovat u kolektivního správce. Slouží jenom ke zvýšení ochrany práva. „Právo autorské k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě.“⁵

¹ http://www.patzastupci.cz/html/cz_znamka.html, 30.3.2008

² § 2 zákona č.121/200 Sb., autorský zákon

³ § 5 zákona č.121/200 Sb., autorský zákon

⁴ § 6 zákona č.121/200 Sb., autorský zákon

⁵ § 9 odst. 1 zákona č.121/200 Sb., autorský zákon

- Osobnostní autorské právo – „Mezi osobnostní práva patří právo autora na autorství a rozhodnutí o tom, zda a jak má být toto autorství uvedeno při zveřejnění díla, právo na rozhodnutí o zveřejnění díla a právo na nedotknutelnost díla.“¹ Osobnostních práv se autor nemůže vzdát; tato práva jsou nepřevoditelná a smrtí autora zanikají.
- Majetková autorská práva - „Majetková autorská práva zahrnují především právo dílo užít, popř. udělit jiné osobě právo licenční smlouvou právo k jeho užití. Právem dílo užít se rozumí např. právo na rozmnožení díla, právo na pronájem nebo půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla, a zejména právo na provozování díla živě nebo formou přenosu nebo ze záznamu, právo na vysílání díla rozhlasem či televizí a právo na provozování rozhlasového či televizního vysílání díla. Dále majetková práva zahrnují autorovo právo na odměnu, a to včetně práva na dodatečnou odměnu.“²

V poslední části této podkapitoly se budu zabývat pojmy se kterými pracuje Nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 i zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele a to „padělky“, „nedovolené napodobeniny“ a „držitel práva“. Tyto pojmy jsou sice v uvedených právních normách definovány, ale zasluhují si bližší vysvětlení.

Při vysvětlování pojmů začnu od posledně jmenovaného pojmu a to „držitel práva“. Tento pojem je uveden v české jazykové verzi nařízení Rady (ES) č. 1383/2003, naproti tomu zákon č. 191/1999 Sb. užívá pojmu „majitel práva“ ovšem s odkazem na čl.2 odst.2 nařízení Rady (ES) č. 1383/2003, ve kterém je definován právě pojem „držitel práva“. Pro další je proto možné považovat oba uváděné pojmy za totožné.

- Držitel práva - pojem držitele práva zahrnuje: jednak oprávněného majitele ochranné známky, autorského práva nebo souvisejícího práva, práva k průmyslovému vzoru, patentu, dodatkového ochranného osvědčení, národního odrůdového práva, chráněného označení původu nebo zeměpisného označení, tak i jakoukoliv jinou osobu která je oprávněná používat kterékoli z práv duševního

¹ Munková, J., Právní rámec prosazování práv k duševnímu vlastnictví. Platné právní normy – výklad nejdůležitějších pojmů. Praha, ELSO group, 2007. s.11 In. Jakl, L., Landfermann, H.-G., Renner, C., Prosazování práv z duševního vlastnictví. Učební texty. I.díl, Sešit 1.

² tamtéž

vlastnictví uvedených výše, nebo zástupce¹ držitele práva nebo oprávněného uživatele. Držitel práva se sídlem nebo místem pobytu mimo ČR požívá stejných práv duševního vlastnictví jako držitel práva, který má sídlo nebo místo pobytu v ČR.²

S pojmem „držitel práva“ úzce souvisí problematika vzniku práva k duševnímu vlastnictví. Níže uvedená tabulka vysvětluje okamžik vzniku práva k duševnímu vlastnictví a další údaje, z nichž některé rozeberu dále v textu.

Tabulka 1: Základní rozdělení vzniku práv k duševnímu vlastnictví³

	Právo obchodně využitelné	Právo průmyslově využitelné	Autorské právo
Vznik práva	registrace u příslušného úřadu	registrace u příslušného úřadu	vytvořením díla – žádná registrace není nutná
Předpoklady	rozlišovací schopnost	nový vynález, podoba	vlastní duševní tvorba
Autorské právo	ochrana označení (rozlišení zboží, služeb nebo podniků)	ochrana technických vynálezů (výrobku nebo postupu), podoby	ochrana duševních literárních, uměleckých nebo vědeckých děl
Důvod	ochrana rozlišení	odměna pro vynálezce a za zveřejnění	ochrana a odměna autora
Rozsah ochrany	ochrana proti neoprávněnému využívání známky	ochrana proti jakémukoli využívání vynálezu, vzoru	ochrana proti nepovolenému rozmnožování a šíření
Doba ochrany	neomezeně; každých 10 let nutno prodloužit	20 let (5 let u průmyslového vzoru)	70 let od smrti autora
Převoditelnost	neomezená	neomezená	jen v případě úmrtí, za života nelze převést

Z Tabulky 1 je zřejmý rozdíl mezi vznikem práva k duševnímu vlastnictví u autorského práva a u ostatních práv k duševnímu vlastnictví. Autorské právo vzniká autorovi pouze vytvořením díla, i když se doporučuje v rámci lepšího prosazení svého práva nechat se zastupovat kolektivním správcem a u něho mít autorství zaregistrováno. Ostatní práva k duševnímu vlastnictví vznikají teprve registrací ochranné známky, patentu, průmyslového vzoru aj. u příslušného úřadu.⁴

¹ čl.1 nařízení Komise (ES) č. 1891/2004, např. Ochranný svaz autorský, INTERGRAM

² čl.2 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 1383/2003

³ upraveno dle: Kašpar, M., Mezinárodní organizace v oblasti duševního vlastnictví, nejdůležitější právní normy, právní rámec ochrany a prosazování práv EU. Praha: ELSO group, 2007. s.59 In. Novák. P., Šindelka. K., Prosazování práv z duševního vlastnictví. Učební texty. I.díl, Sešit 2.

⁴ např. Ústav průmyslového vlastnictví

- Padělek - je výrobek nebo zboží, včetně jeho obalu, na němž je bez souhlasu majitele ochranné známky umístěno označení stejné nebo zaměnitelné s ochrannou známkou, porušující práva majitele ochranné známky podle zvláštního právního předpisu,¹ dále veškeré věci nesoucí takové označení (značky, loga, etikety, nálepky, prospekty, návody k použití, doklady o záruce apod.), a to i tehdy, jsou-li uváděny samostatně, a samostatné obaly, na nichž je umístěno takové označení.² Zde je nutné si uvědomit to, že padělkem je i samostatná etiketa, záruční list, papírová krabice předkládaná, bez hlavního výrobku či zboží, pokud je bez souhlasu majitele ochranné známky na těchto předmětech umístěno označení stejné nebo zaměnitelné s ochrannou známkou. Příkladem takového padělku může být samostatný záruční list na němž je uvedeno logo „ADIDAS“.
- Nedovolená napodobenina³ – je výrobek nebo zboží představující nebo obsahující kopie pořízené bez souhlasu držitele práva nebo osoby jím oprávněné v zemi výroby, pokud výroba těchto kopií porušuje příslušné komunitární⁴ nebo vnitrostátní⁵ právo.⁶ Typickým příkladem nedovolené napodobeniny je pirátské CD.

¹ Nařízení Rady (ES) č. 40/94 z 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství. Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách.

² čl.2 odst.1 písm. a) nařízení Rady (ES) č. 1383/2003, §2 odst.1 písm. r) bod 1. zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

³ čl.2 odst.1 písm. b) nařízení Rady (ES) č. 1383/2003, §2 odst.1 písm. r) bod 2. zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

⁴ nařízení Rady ES 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství

⁵ zákon č. 207/2000 Sb. o ochraně průmyslových vzorů; zákon č. 121/2000 Sb. autorský zákon.

⁶ Šindelka. K., Právní moc a činnost celní správy v oblasti prosazování práv duševního vlastnictví, spolupráce s ostatními orgány státní správy a nevládními organizacemi, opatření při porušování práv z duševního vlastnictví., Praha: ELSO group, 2007., s.46, In. Novák. P.,Kašpar. M., Prosazování práv z duševního vlastnictví. Učební texty. I.díl, Sešit 2.

2. Oprávnění a úloha celních orgánů České republiky při prosazování práv z duševního vlastnictví

V této kapitole jsou popsány jednotlivé oprávnění celních orgánů České republiky při prosazování práv z duševního vlastnictví. V průběhu zpracovávání této práce došlo k novelizaci zákona č.634/1992 Sb.¹ který je jedním z hlavních právních předpisů, upravující oprávnění celních orgánů České republiky při prosazování práv z duševního vlastnictví. Touto novelou byly upraveny oprávnění celních orgánů, v tomto oboru činnosti, a podstatně změněn postup při provádění těchto oprávnění. Tyto změny jsou v textu zaznamenány a popisují stav ke dni 12.2.2008.

2.1 Oprávnění celních orgánů při prosazování práv z duševního vlastnictví

Oprávnění celních orgánů České republiky při prosazování práv z duševního vlastnictví lze rozdělit do tří oblastí:

- Kompetence podle nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 a zákona č.191/1999 Sb.
- Kompetence podle zákona č.634/1992 Sb.
- Kompetence podle zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

2.1.1 Oprávnění podle nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 a zákona č.191/1999 Sb.

Podle nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 celní úřad přijímá opatření, existuje-li podezření, že zboží porušuje práva duševního vlastnictví v těchto situacích:

- je-li navrženo k propuštění do volného oběhu, vývozu nebo zpětnému vývozu,²

¹ zákonem č.36/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

² Čl. 61 nařízení Rady (ES) č. 2913/92

- je-li při kontrolách zboží vstupujícího na celní území Společenství nebo opouštějícího toto území¹ zjištěno, že je umístěno v režimu s podmíněným osvobozením od cla², je předmětem zpětného vývozu podléhajícího oznamovací povinnosti³ nebo je umístěno do svobodného pásma nebo svobodného skladu⁴.

Zákon č.191/1999 Sb. stanoví podmínky, za kterých provádí celní orgány opatření proti osobám, které vlastní, drží, skladují nebo prodávají zboží, kterým jsou porušena práva k duševnímu vlastnictví na celním území Evropských společenství, jakož i při ochraně vnitřního trhu.

Celní orgány České republiky jsou podle výše uvedených právních předpisů oprávněny k:

- zadržení zboží, o němž mají důvodné podezření, že jsou jím porušena práva k duševnímu vlastnictví,
- zajištění zničení zboží, kterým jsou porušena práva k duševnímu vlastnictví,
- vyřazení zboží z obchodování a jiného nakládání se zbožím, které bylo soudem uznáno za zboží, kterým jsou porušena práva k duševnímu vlastnictví, nebo
- projednávat přestupky a správní delikty při porušení těchto předpisů,
- bezúplatnému převedení upravených,⁵ propadlých nebo zabraných, padělků, k humanitárním účelům, pokud s tím majitel práva vysloví souhlas.

2.1.2 Oprávnění podle zákona č. 634/1992 Sb.

Oprávnění celních orgánů podle tohoto zákona se vztahuje na zboží porušující práva duševního vlastnictví, které nepodléhá dohledu celních orgánů, tzn. jedná se o zboží se statutem Společenství.⁶ Podle § 23 odst. 6 zákona č. 634/1992 Sb. provádí dozor nad dodržováním povinností stanovených v § 5 odst. 2, § 7b a § 14a zákona č. 634/1992 Sb.,

¹ Čl. 37 a 183 nařízení Rady (ES) č. 2913/92.

² Čl. 84 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 2913/92.

³ Čl. 182 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 2913/92.

⁴ Čl. 166 nařízení Rady (ES) č. 2913/92.

⁵ zbavených ochranných známek a označen neodstranitelnou barvou nápisem „humanita“ tak, aby nebyla snižována důstojnost fyzických osob, které budou tyto výrobky užívat

⁶ čl. 4 bod 7 nařízení Rady (EHS) č. 2913/1992; § 1 odst. 3 zákona č. 634/1992 Sb.

těž celní úřad. To znamená, že dozor může provádět sám, nebo ve spolupráci s dalšími dozorujícími orgány. V rámci tohoto dozoru celní orgány kontrolují:

- dodržování zákazu nabídky, prodeje a vývozu výrobků nebo zboží, které jsou určeny pro humanitární účely a označeny nápisem „humanita“,¹
- dodržování zákazu klamání spotřebitele nabídkou, prodejem nebo skladováním za účelem nabídky nebo prodeje výrobků nebo zboží, které porušují některá práva duševního vlastnictví,
- dodržování povinnosti vést evidenci prodávajících. Vést tuto evidenci má provozovatel tržnice.

Provádění těchto oprávnění celního úřadu upravují §§ 32 a 33 zákona č.191/1999 Sb., které stanovují opatření celního úřadu při ochraně vnitřního trhu před výrobky a zbožím, které není pod celním dohledem a kterým jsou porušena práva k duševnímu vlastnictví. V rámci těchto opatření jsou celní orgány:

- oprávněny vstupovat při výkonu kontroly do provozoven nebo skladových prostor, o kterých mají důvodné podezření, že se v nich nabízejí, skladují nebo prodávají výrobky nebo zboží porušující některá práva duševního vlastnictví
- oprávněny vstupovat do objektů výrobce, dovozce nebo distributora a vyžadovat předložení příslušné dokumentace a poskytnutí pravdivých informací. Výrobce, dovozce nebo distributor může být celníkem vyzván, aby mu zajistil a předložil odborná vyjádření odborně způsobilé osoby k předmětu dozoru, nebo si k doзору může celník přizvat majitele práva.
- oprávněny ověřovat totožnost fyzických osob, jsou-li kontrolovanými osobami, a též totožnost fyzických osob, které při kontrole zastupují kontrolované osoby, a oprávnění těchto osob k zastupování;
- oprávněny požadovat od kontrolovaných osob potřebné doklady, údaje a písemná nebo ústní vysvětlení;
- oprávněny odebírat za náhradu od kontrolovaných osob potřebné vzorky výrobků nebo zboží k posouzení, zda nejde o výrobek nebo zboží porušující některá práva

¹ § 23c odst. 10 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

duševního vlastnictví ke klamání spotřebitele. Za odebrané vzorky výrobků nebo zboží se kontrolované osobě poskytne náhrada ve výši ceny, za kterou se výrobek nebo zboží v okamžiku odebrání vzorku nabízí. Náhrada se neposkytne, jestliže se jí kontrolovaná osoba vzdá. Nárok na náhradu nevzniká, pokud jde o výrobek nebo zboží, o kterém bude pravomocně rozhodnuto, že jde o zboží porušující některá práva duševního vlastnictví.

- povinný při prokázaném zjištění nabídky, prodeje, skladování, distribuce, popřípadě dovozu nebo vývozu výrobků nebo zboží nebo dodávání výrobků a zboží na vnitřní trh nebo vyvíjení jiné podobné činnosti na vnitřním trhu, které porušuje zákaz nabídky, prodeje a vývozu výrobků nebo zboží, které jsou určeny pro humanitární účely a označeny nápisem „humanita“, nebo porušení zákazu klamání spotřebitele nabídkou, prodejem nebo skladováním za účelem nabídky nebo prodeje výrobků nebo zboží, které porušují některá práva duševního vlastnictví, uložit zajištění těchto výrobků nebo zboží.

V případě zadržení zboží, zničení padělků a nedovolených napodobenin, poskytnutí upravených padělků k humanitárním účelům, propadnutí a zabránění zboží a pro odvolání proti rozhodnutí celních orgánů se postupuje obdobně jako o zboží, které podléhá celnímu dohledu (viz výše).

Hlavní rozdíl mezi oprávněními podle výše uvedených právních norem je v tom, že podle zákona č. 634/1992 Sb. celní orgány rozhodují o tom, že zboží porušuje některé práva k duševnímu vlastnictví a tím klamou spotřebitele, podle nařízení Rady (ES) č.1383/2003 a zákona č.191/1999 Sb. „jen“ rozhodují o vyřazení zboží z obchodování a jiného nakládání se zbožím, které bylo soudem uznáno za zboží, kterým jsou porušena práva k duševnímu vlastnictví, pokud majitel práva nezíská od držitele nebo majitele zboží souhlas ke zničení zajištěného zboží - zjednodušený postup.¹

Poznámka:

Před novelou zákona č. 634/1992 Sb. bylo provádění těchto oprávnění upraveno obdobně dvěma právními předpisy, a to ust. §§ 32 a 33 zákona č.191/1999 Sb.,

¹ § 14 zákona č.191/1999 Sb.

a ust. §§ 23b a 23c zákona č. 634/1992 Sb. To vyvolávalo řadu komplikací a nejasností. Je jediné dobře, že se tento nejasný stav poslední novelou odstranil a zákon č. 191/1999 Sb. se stal jediným předpisem upravujícím provádění kontrolních činností celními orgány.

2.1.3 Oprávnění podle zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Specializované útvary celní správy - Pátrání a dohledu celních ředitelství mají postavení orgánů činných v trestním řízení¹. Specializované útvary, disponují mimo jiné i oprávněními k úkonům trestního řízení u trestných činů § 150 až § 152 zákona č.140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, kde předmětem chráněného zájmu je právo duševního vlastnictví:

- Porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu,²
- Porušování průmyslových práv,³
- Porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi.⁴

2.2 Úloha celních orgánů České republiky při prosazování práv z duševního vlastnictví

Nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 spolu se zákonem č.191/1999 Sb. stanoví mechanismy zabraňující uvedení zboží porušujícího práva duševního vlastnictví na celní území Společenství, propuštění do volného oběhu ve Společenství, umístění do režimu s podmíněným osvobozením od cla nebo umístění do svobodného celního skladu a rovněž jeho vývozu, zpětnému vývozu nebo opuštění celního území Společenství.

Hlavní úlohou celních orgánů České republiky při prosazování práv z duševního vlastnictví je, dle mého názoru, odhalení⁵ padělků, nedovolených napodobenin,

¹ § 12 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

² § 150 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon

³ § 151 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon

⁴ § 152 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon

⁵ § 9 zákona č.191/1999 Sb.

případně dalšího zboží porušující práva k duševnímu vlastnictví a s tím související pozastavení propuštění tohoto zboží do jednotlivých celních režimů, pomocí institutu zadržení zboží. V době pozastavení propouštění tohoto zboží do jednotlivých celních režimů je dána možnost vlastníkovu práva domáhat se svého práva u soudu podáním určovací žaloby na prohlášení zajištěného zboží za padělek, nedovolenou napodobeninu nebo prohlášení, že zboží porušuje práva k duševnímu vlastnictví, případně použití zjednodušeného postupu.¹

Další úkony vyplývající z výše uvedených právních předpisů, jsou jen procesně-administrativního charakteru. Tím nechci žádným způsobem zmenšit náročnost těchto úkonů, protože jen bezchybný proces je zárukou, že celé snažení bude korunováno úspěchem. Dále je nutno uvést, že tyto úkony jsou poměrně složité s velmi krátkými lhůtami, což je odůvodněné, protože se zasahuje do majetkových práv vlastníka zajištěného zboží.

Obdobný je i hlavní cíl při postupu podle zákona č. 634/1992 Sb., s tím rozdílem, že orgány rozhodují o tom, že zboží porušuje některé práva k duševnímu vlastnictví² a tím klamou spotřebitele.

Není účelem této práce popsat celý proces, kterým celní orgány České republiky provádějí zásah proti majiteli zboží, které by mohlo porušovat některá práva k duševnímu vlastnictví. Z tohoto důvodu uvedu jen ve stručnosti základní body ze kterých se celý proces skládá.

2.2.1 Proces při celním řízení

- Podání žádosti o přijetí opatření celním orgánem, majitelem práva k duševnímu vlastnictví a rozhodnutí o ní.
- Přijetí opatření celního orgánu, spočívající především v celním dohledu a kontrole, za využití informací poskytnutých žadatelem a elektronického řízení rizik. Případně postup ex offio.
- Odhalení zboží.

¹ § 14 zákona č.191/1999 Sb.

² § 23c odst.5 zákona č. 634/1992 Sb.

- Zajištění odhaleného zboží , o kterém se lze důvodně domnívat, že porušuje některá práva k duševnímu vlastnictví.
- Umožnění majiteli práva k duševnímu vlastnictví, domáhat se svého práva u soudu podáním určovací žaloby na prohlášení zajištěného zboží za padělek, nedovolenou napodobeninu nebo prohlášení, že zboží porušuje práva k duševnímu vlastnictví. Případně použití zjednodušeného postupu.¹
- Vyřazení z obchodování zboží které porušuje práva k duševnímu vlastnictví – nejčastěji zničení nebo bezúplatné převedení upravených,² propadlých nebo zabraných, padělků, k humanitárním účelům, pokud s tím majitel práva vysloví souhlas.
- Projednání správních přestupků a deliktů.

2.2.2 Proces při ochraně spotřebitele

- Příprava – analýza informací, vytipování a průzkum místa kontroly.
- Zahájení kontroly.
- Odhalení padělků a nedovolených napodobenin
- Zajištění odhaleného zboží, o kterém se lze důvodně domnívat, že porušuje některá práva k duševnímu vlastnictví a tím je klamán spotřebitel.
- Výzva adresovaná majiteli práva z duševního vlastnictví, aby poskytl podklady a vyjádřil se k zajištěnému zboží.
- Vydání rozhodnutí o tom, že zboží porušuje některá práva k duševnímu vlastnictví a tím je klamán spotřebitel. Vyřazení z obchodování zboží které porušuje práva k duševnímu vlastnictví – nejčastěji zničení nebo bezúplatné převedení upravených,³ propadlých nebo zabraných, padělků, k humanitárním účelům, pokud s tím majitel práva vysloví souhlas.
- Projednání správních přestupků a deliktů.

¹ čl.11 nařízení Rady (ES) č. 1383/2003, §14 odst. 1 zákona č. 191/1999 Sb.

² zbavených ochranných známek a označen neodstranitelnou barvou nápisem „humanita“ tak, aby nebyla snižována důstojnost fyzických osob, které budou tyto výrobky užívat

³ viz. výše

3. Efektivnost prosazování práv z duševního vlastnictví v současné společenské realitě

Tato kapitola se nejprve zabývá možností hodnocení efektivnosti práva. V teoretické části je použita metoda kompilace, protože se v současné době již ustálilo vymezení efektivnosti práva. Tématem se zabývají všichni autoři vysokoškolských učebnic z předmětu Teorie práva či Sociologie práva.¹ Vymezení je v podstatě totožné a neumožňuje se radikálně odchýlit od již ustálených názorů. Dále v textu je převážně uvedeno vymezení dle autorské dvojice Večeřa - Urbanová². V další části jsou uvedena některá statistická data a další podklady potřebné pro zhodnocení efektivnosti prosazování práv z duševního vlastnictví. Zde jsou použita interní data Celní správy České republiky a další dostupné údaje. V závěru je vyhodnocena efektivnost prosazování práv z duševního vlastnictví ve vztahu k současné společenské realitě v této oblasti.

3.1 Zkoumání efektivnosti práva

„Zkoumání efektivnosti práva³ začíná ve 20. letech 20.století v USA. V této době se tam přesouvá sociologické bádání, pro které je charakteristický empirismus a pragmatismus. Žádné hluboké filosofování a bádání nad podstatou, obsahem a smyslem práva, ale empirický přístup. Zkoumat právo v akci a hledat prostředky k tomu, aby sloužilo co nejlépe. Představitelem je především americký právník Roscoe Pound (1870-1964).“⁴

Pojem efektivnost práva (právní normy) nelze nahradit synonymem účinnost, protože v právní terminologii slovo účinnost znamená časovou působnost právní normy,

¹ Např. Harvánek, J., et.al., Teorie práva, Brno: Masarykova univerzita, 2002, ISBN: 80-210-1791-0, s.170-171 nebo Knapp, V., Teorie práva, 1.vydání. Praha, C.H.Beck 1995, 247s., ISBN: 80-7179-028-1, s.27-37

² Večeřa, M., Urbanová, M., Sociologie práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s.217-225

³ V tomto okamžiku mám na mysli jak právo obecně, tak jednotlivé právní normy, nebo soubor právních norem upravujících určitou oblast lidské činnosti.

⁴ Kejdová, M., Vaňková, Z., Sociologie a psychologie práva. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2004, s.20

tedy okamžik, od kterého zákonodárce stanoví právní závaznost právní normy pro adresáty práva.¹

Smyslem práva je, aby působilo na sociální realitu, tedy aby se promítalo do procesu právní motivace a rozhodování adresátů práva a projevovalo se v jejich faktickém chování. Totéž lze zdůraznit i ve vztahu k činnosti státních orgánů, zejména pokud jde o jejich aplikační činnost. Míru splnění tohoto záměru označujeme jako efektivnost práva.

Efektivnost práva můžeme hodnotit z několika hledisek:

- a) cílově výsledkové pojetí
- b) nákladově výsledkové pojetí
- c) z pohledu její užitečnosti (prospěšnosti)

ad. a) Asi nejrozšířenější hledisko bývá označováno jako **cílově výsledkové pojetí**. Při tomto pojetí se sleduje míra schopnosti právního systému dosáhnout cílů, které jsou s právní normou spojovány, tedy o vztah mezi fakticky dosaženým výsledkem realizace právní normy a cílem, který je právní normou sledován.

Faktické výsledky právní normy lze ověřovat na základě empirického materiálu zejména analýzou následujících právních jevů:

- skutečného chování adresátů práva a činnosti státních orgánů,
- rozsahu konfliktů a sporů, ke kterým dochází v oblasti dané právní úpravy,
- vedlejších nežádoucích účinků právní normy,
- nedostatků právní úpravy - mezer v právu, nekompatibilitnost s ostatními součástmi právního řádu, aplikační problémy.

Cíl právní úpravy lze vyjádřit jako představu žádoucího a očekávaného stavu spojenou s působením práva v sociálních vztazích. Tento cíl je třeba formulovat na základě vědecké interpretace textu právní normy. Další způsoby, jakými lze zjistit cíl

¹ Večeřa, M., Urbanová, M., Sociologie práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 218.

právní normy, je teleologický výklad právní normy, který usiluje právě o postižení smyslu a cíle právní normy – ratio legis (tj. účel zákona), nebo výklad historický, postihující úmysl zákonodárce a společenské poměry podmiňující vydání právní normy. V této souvislosti je nutno poukázat na právní normy Evropské unie, kde každá právní norma obsahuje v úvodu hlavní důvody proč byla přijata, kdežto v tuzemském systému práva můžeme podobné důvody nalézt v důvodové zprávě, která doprovází každý návrh zákona. Problém ovšem nastává při projednávání návrhu zákona, kdy je tento zpravidla změněn, proto musí být cíl zjišťován z obsahu schválené právní normy.

ad. b) **Nákladově výsledkové pojetí** má blízko k ekonomickému pohledu na efektivnost, vychází z faktu, že posouzení efektivnosti právní normy odvisí často rovněž od zhodnocení její nákladovosti. Tohoto hodnocení se užívá především v těch případech, kdy realizace právní normy je spojena s činností určitého státního, zejména správního úřadu, který provádí i aplikaci právní normy a zajišťuje a kontroluje její efektivnost. Nákladovost právní normy tak vyjadřuje „rentabilitu“ jejích účinků.

ad. c) Hodnocení efektivnosti právní normy z **pohledu její užitečnosti** (prospěšnosti) spočívá ve zhodnocení zda je nutné oblast lidské činnosti, kterou právní norma upravuje, vůbec nutno upravit speciální právní normou či zda by nestačily již stávající právní normy. Popřípadě zda nestačí jiné druhy sociální kontroly např. morálka, nebo nelze cíle dosáhnout jiným způsobem např. výchovou.

Výše uvedená hlediska hodnocení efektivnosti právních norem nelze ale od sebe úplně oddělit, protože jen když právní normu zhodnotíme z více pohledů, dostaneme korektnější informace o působení právní normy ve společnosti. Např. samotná vysoká rentabilita právní normy ještě sama o sobě nezaručuje její vysokou efektivnost, tu je třeba ještě posoudit ve srovnání s fakticky dosahovanými výsledky působení právní normy.

Právní norma působící ve společnosti vyvolává celou řadu účinků. Pro další hodnocení právních norem lze tyto účinky rozdělit na zákonodárcem:

- zamýšlené – záměrné, předvídané a akceptované důsledky,
- nezamýšlené – nepředvídané a neočekávané důsledky.

Vedle tohoto dělení je možné tyto účinky rozdělit z hlediska jejich:

- ohodnocení na:
 - pozitivní – žádoucí, chtěné,
 - negativní – nežádoucí, nepříznivé, nebo
- závažnosti na:
 - hlavní,
 - vedlejší.

Kombinací tohoto dělení pak získáme celou řadu variant účinků právní normy, z nichž nejpodstatnější jsou účinky:

- zamýšlené pozitivní – jsou právní normou zamýšlené a chtěné,
- zamýšlené vedlejší negativní – zákonodárce je předvídá, jsou „nutným zlem“, jejich rozsah je proti hlavnímu pozitivnímu výsledku minimální,
- nezamýšlené negativní – zákonodárce je nepředvídá a neakceptuje, odporují cílům právní normy nebo společenským účelům.

Hodnocení právní normy nelze vyjádřit kategoricky ve stylu efektivní – neefektivní ale spíše kvantitativním vyjádřením. Mezními indikátory hodnocení efektivnosti se uvádí:

- Optimální efektivnost – je charakteristická souladem mezi cíli právní úpravy a skutečnými důsledky působení této právní úpravy.
- Problematická efektivnost – vedle zamýšlených pozitivních účinků právní úprava vyvolává i zamýšlené vedlejší negativní a zvláště pak nezamýšlené negativní účinky, které více či méně znehodnocují efektivnost právní normy. Patří k nim zejména:
 - časté případy obcházení právní normy - např. pracovní smlouvy na dobu určitou (někdy jsou vhodným ukazatelem časté novelizace právní normy),
 - vysoká frekvence porušování právní normy,
 - nízká rentabilita právní normy,
 - nárůst některých negativních sociálních jevů – např. úplatkářství.

- Nedostatečná efektivnost – právní úprava nevyvolává zamýšlené pozitivní účinky v dostatečném rozsahu a navíc se mohou projevovat i zamýšlené či nezamýšlené negativní účinky.

V širších souvislostech je třeba zmínit ještě některé aspekty ovlivňující, případně i vylučující efektivnost práva. Jde především o:

- Povahu regulovaných společenských vztahů – některé způsoby jednání nejsou vůbec nebo jen těžce kontrolované (chování v soukromí).
- Kvalitu právních norem – vypovídá o respektování zejména legislativně technických hlediscích tvorby práva.
- Stabilitu právního řádu – časté změny platného práva vzbuzuje skepsi o kvalitě práva a zmenšuje znalost práva.
- Frekvenci porušování práva – častý výskyt některých druhů protiprávního jednání může vzbuzovat u části společnosti přesvědčení, že dodržovat právo se nevyplácí a vyvolává tendence k následování.
- Kvalitu činnosti orgánů realizující právo – některé právní normy se mohou realizovat pouze prostřednictvím státních orgánů. Efektivnost právní normy je v těchto případech přímo podmíněna kvalitní činností orgánů aplikujících právo.
- Prestiži práva a zákonodárce – prestiž práva jako jeho vážnost a přirozená autorita je projevem aktuálního uznání, kterému se těší právo a zákonodárce ve společnosti. Růst prestiže práva a zákonodárce přispívá k efektivnějšímu společenskému působení práva.
- Úroveň právního vědomí – zahrnuje jednak znalost práva tak i ztotožnění se s právem

Závěrem této části je nutné zmínit některé úskalí při hodnocení efektivnosti právních norem. Hlavním úskalím je skutečnost, že právo není jediným regulátorem společenského chování lidí a je zatím prakticky vyloučeno kvantitativně odlišit podíl práva a podíl jiných regulačních systémů na určitém pozorovaném stavu společnosti. Situace je tím složitější, že mimoprávní regulační systémy působí nejen k dosažení

stejného stavu, ale někdy i rozporně a ve společnosti se vytvářejí i regulační systémy působící přímo proti právu.¹

3.2 Širší aspekty nutné k hodnocení efektivnosti práva

Jak již jsem uvedl v podkapitole 3.1 je nutné při hodnocení práva vzít v úvahu i širší aspekty, které mají vliv na efektivitu práva či efektivitu práva přímo vylučují. V dalším textu je k vybraným aspektům uveden příklad, který, dle mého názoru, přesně popisuje danou oblast.

3.2.1 Povaha regulovaných společenských vztahů

„Charakteristickým znakem v podstatě každého nehmotného statku na rozdíl od hmotných věcí je skutečnost, že může být užíván kýmkoli (v podstatě neomezeným počtem osob jednajících nezávisle na sobě), kdekoli (jeho užití není podmíněno určitým místem) a kdykoli (užití nezávisí na čase). V tom spočívá jedna z příčin, proč jsou nehmotné statky obtížně chránitelné a práva příslušející jejich vlastníkům obtížně vymahatelná.“²

3.2.2 Kvalita právních norem

Na otázku, zda jsou respektována nebo nerespektována legislativně technická hlediska tvorby práva jasně vypovídá Ústavní soud České republiky takto: „Požadavek předvídatelnosti zákona jako součást principu právního státu přestává být naplňován v okamžiku, kdy novelizace zákona je součástí jiného zákona ve formálním smyslu, jehož obsah s novelizovaným zákonem nijak nesouvisí. Orientace adresáta právní normy v právním řádu se bez použití přístrojů informačních technologií stává zcela nemožnou. Přitom § 13 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv předvídá, že územní samosprávné celky mají povinnost umožnit každému nahlížení do Sbírky zákonů. O povinnosti poskytnout každému přístup k informačnímu systému obsahujícímu úplné znění právních předpisů v elektronické

¹ Knapp, V., Teorie práva, 1.vydání. Praha, C.H.Beck 1995, ISBN: 80-7179-028-1, s.36

² Munková, J., Právní rámec prosazování práv k duševnímu vlastnictví. Platné právní normy – výklad nejdůležitějších pojmů. Praha, ELSO group, 2007. s.9 In. Jakl, L., Landfermann, H.-G., Renner, C., Prosazování práv z duševního vlastnictví. Učební texty. I.díl, Sešit 1.

podobě zákon mlčí. Přitom je zřejmé, že bez možnosti používání těchto systémů se dnes již v právním řádu České republiky nelze vyznat, a tak se problematizuje uplatnění obecné zásady právní, podle které neznalost zákona neomlouvá. Právo se tak stává pro své adresáty zcela nepředvídatelné. Zmíněná zásada je sice nutnou podmínkou efektivity každého systému platného práva, nelze ji však vykládat pouze k tíži adresátů práva, nýbrž též jako závazek veřejné moci vůbec učinit právo poznatelným, protože jen takovým právem se lze řídit. Souvisejícím problémem je také prospektivnost práva, neboť řídit se jím mohou jen v budoucím konání.¹ S tímto názorem nelze než souhlasit a vypovídá hodně o současné situaci v českém právním řádu.

3.2.3 Stabilita právního řádu

Vláda České republiky prostřednictvím Grémia pro regulační reformu a efektivní veřejnou správu² hodnotí současný stav právního systému těmito slovy: „Právní řád je nestabilní, nadměrně složitý a roztříštěný, některá ustanovení si vzájemně odporují, dochází k častým změnám a novelizacím, neexistuje jasná koncepce jako základ tvorby právních předpisů. Připravovaná regulace není posuzována z hlediska nezbytnosti, nejsou srovnávány dopady, které přinese, s užitky. Existující regulace přináší nadměrnou zátěž, a to jak administrativní, tak i finanční a kapitálovou. Úprava procesu tvorby předpisů se soustředí pouze na formální aspekty procesu, navíc není často dodržována. Právní řád není schopen pružně reagovat na měnící se podmínky. Proces tvorby regulace není otevřen pro zapojení dotčených subjektů³. Je uplatňován princip „legislativního optimismu“ – není dostatečně využíváno alternativních prostředků regulace. Nevyhovující systém implementace práva ES/EU.“⁴

¹ Článek 39. nálezů Pl ÚS 77/06 (odškodnění klientů některých bank), kterým byla zrušena Část druhá, a to čl. II a čl. III zákona č. 443/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 319/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. Vyhlášeno ve Sbírce zákonů pod č. 37/2007 Sb.

² Meziřesortní koordinační orgán pro oblast zefektivňování veřejné správy a zkvalitňování regulace. Grémium pro regulační reformu a efektivní veřejnou správu je zřízeno na základě usnesení vlády ze dne 22. srpna 2007 č. 927. Předsedou je ministr vnitra.

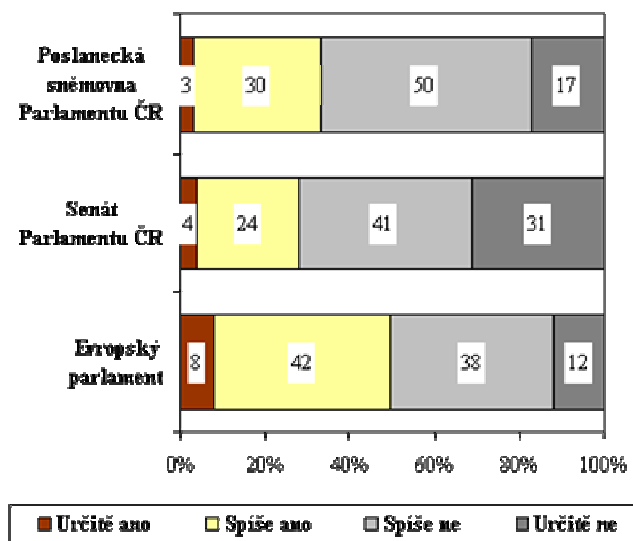
³ V kontextu celé zprávy se myslí adresátů práva, tj. těch kteří se připravovanou právní normou budou muset řídit.

⁴ Dokument: Efektivní veřejná správa a přátelské veřejné služby Strategie realizace Smart Administration v období 2007–2015 Zdroj: <http://www.mvcr.cz/sprava/gremium/dokumenty/strategie.pdf>, 30.3.2008

3.2.4 Prestiž práva a zákonodárce

Prestiž zákonodárce se odráží v jeho hodnocení veřejností. Středisko empirických výzkumů pravidelně sleduje, co si lidé myslí o nejvyšších zastupitelských sborech naší země. V Grafu 1 je znázorněn výsledek výzkumu, který se uskutečnil ve dnech 29. 1. – 7. 2. 2008, v němž respondenti odpovídali na otázku: „Důvěřujete následujícím institucím?“ Výsledek výzkumu komentuje Středisko empirických výzkumů takto: „Zhruba třetina lidí věří poslanecké sněmovně, méně než 30 % lidí našemu senátu a polovina respondentů věří Evropskému parlamentu. Slabá důvěra v komory českého parlamentu – kde jednají zástupci všech silných politických stran – odráží celkově malou spokojenost s politickou situací. Názor na Evropský parlament do značné míry kopíruje názory na Evropskou unii jako celek.“

Graf 1: Důvěra v zákonodárné instituce¹

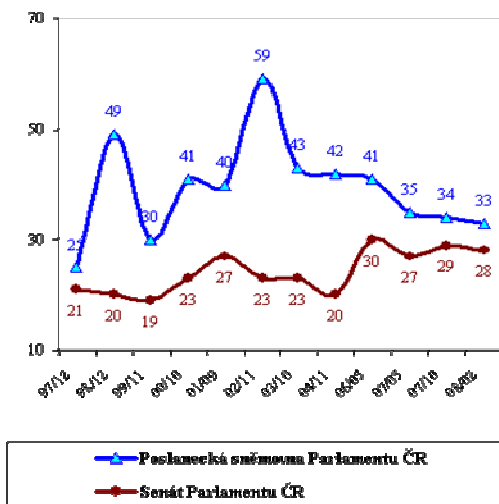

Dlouhodobě je důvěra v poslaneckou sněmovnu a senát, na nízké úrovni. Senát neměl dobrou výchozí pozici – byl od svého ustanovení v roce 1996 považován mnoha lidmi za komoru nadbytečnou a neúčinnou. Postupně si však přece jen postavení v očích veřejnosti polepšil a nyní mu důvěřuje takřka 30 % občanů. Důvěra v poslaneckou sněmovnu se naproti tomu mění ve vlnách. Obvykle po volbách, kdy se

¹ Pramen: STEM, Trendy 2/2008, 1423 respondentů starší 18 let, <http://www.stem.cz/clanek/1458>, 30.3.2008

najednou vystřídá značná část poslanců, se důvěra v „novou“ sněmovnu zvýší, a pak zase postupně opadá. Po posledních volbách v roce 2006 už takový efekt nenastal – nejspíše jako důsledek půlročního přetahování poslanců o vládu.“¹

Graf 2: Vývoj důvěry v Poslaneckou sněmovnu a Senát Parlamentu ČR²

3.3 Současná společenská realita

Pro hodnocení efektivnosti prosazování práva z duševního vlastnictví mi připadá jako nejvhodnější použít cílově výsledkové hledisko. Při tomto pojetí se efektivnost práva posuzuje podle míry schopnosti právního systému dosáhnout cílů, které jsou s právní normou spojovány, tedy o vztah mezi fakticky dosaženým výsledkem realizace právní normy a cílem, který je právní normou sledován.

Cíle kterých mají právní normy dosáhnout jsou, v případě prosazování práv k duševnímu vlastnictví, uvedeny v preambuli nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 a v důvodových zprávách jednotlivých zákonů. Za hlavní cíl této oblasti práva jsem vybral ustanovení odstavce 2 preambule nařízení Rady (ES) č. 1383/2003, které zní:

„Uvádění padělků a nedovolených napodobenin a veškerého zboží porušujícího práva duševního vlastnictví na trh způsobuje značnou škodu výrobcům a obchodníkům dodržujícím právní předpisy a držitelům práv a klame spotřebitele a v některých

¹ <http://www.stem.cz/clanek/1458>, 30.3.2008

² Pramen: STEM, Trendy 1997-2008, vybraná data, <http://www.stem.cz/clanek/1458>, 30.3.2008

případech ohrožuje jejich zdraví a bezpečnost. Takovému zboží by měl být pokud možno zamezen přístup na trh a měla by být přijata opatření, která by účinně zabránila této protiprávní činnosti, aniž by tím byla ohrožena svoboda právně dovoleného obchodu. Tento cíl je v souladu se současným úsilím na mezinárodní úrovni.“

Faktické výsledky působení právních norem lze ověřovat na základě empirického materiálu zejména analýzou následujících právních jevů.

3.3.1 Skutečné chování adresátů práva a činnost státních orgánů

Skutečné chování adresátů práva lze rozdělit na chování prodejců a konečných spotřebitelů zboží a na druhé straně chování majitelů práv z duševního vlastnictví, protože ti také mají, v tomto procesu, svoje povinnosti. Samostatnou oblastí je činnost státních orgánů s přesně stanovenými kompetencemi.

Chování prodejců a konečných spotřebitelů zboží je založeno na principu „kde je poptávka, tam je nabídka“. Dokud budou lidé ochotni zaplatit stonásobek hodnoty zboží za padělek značkového zboží, bude určitě existovat i nabídka takového zboží. Na druhou stranu je nutné poznamenat, že za padělek zaplatí jen asi desetinu co za originální výrobek. Toto platí u textilního zboží a obuvi, u hodinek či parfémů mohou lidé zaplatit za padělek třeba jen setinu hodnoty originálního zboží. Nejčastěji jsou odhaleny padělky značkového textilního zboží, obuvi, příslušenství k mobilním telefonům a drobné elektroniky. Specifickým obdobím pro uvádění padělků na trh je pořádání velkých sportovních akcí typu Mistrovství Evropy ve fotbale a pod.

U nedovolených napodobenin je to podobné. Dokud budou stát originální hudební CD nebo filmové DVD kolem 500,- Kč, bude poptávka po nelegálních CD nebo DVD za 100,- Kč velká. Přiměřenou cenovou hladinu originálních filmových DVD, v poslední době našli vydavatelé různých deníků, kdy originální filmové DVD prodávají od 39,- do 69,- Kč a lidé je poměrně dobře kupují. DVD jsou uzpůsobena tak, že nedovolí přehrát vlastní film před tím, než si divák prohlédne upoutávky na jiné filmy. V této souvislosti je nutné poznamenat, že problém prodeje pirátských CD nebo DVD je specifický na tržištích u Česko – Německé a Česko – Rakouské hranice, kde jsou pravidelně odhalovány velká množství těchto pirátských CD nebo DVD určených

především zákazníkům z Německa a Rakouska. Na ostatních místech České republiky již není tento problém tak závažný.

Kvalita padělků textilního zboží je známá, přesto se kupují ve velkém množství dál. Zdravotní závadnost a nebezpečnost již tak známá není. V tomto kontextu se velmi vážně jeví relativně nová hrozba a to nabízení a prodej padělků léků, léčivých přípravků a doplňků stravy. Tyto případy byly zjištěny jak v rámci celního řízení, při pokusu dovést tyto padělky na trh společenství, tak při kontrole na tržnicích. Padělky léků, léčivých přípravků a doplňků stravy se dovážejí nejčastěji v malých poštovních zásilkách objednaných přes internetové obchody. Prodej léků na předpis je přes internetové, nebo podobné zásilkové obchody v České republice i EU zakázán. Zásilkový prodej volně prodejných léků, a léčivých přípravků mohou provádět jen osoby s povolením Státního ústavu pro kontrolu léčiv. Internetové obchody, které prodej padělků léků, léčivých přípravků a doplňků stravy zajišťují, jsou však především umístěny na serverech v Asii. Nejčastější je výskyt přípravků „Viagra“ a „Cialis“, a dále doplňky stravy pro sportovce.

„Státní ústav pro kontrolu léčiv varuje před nákupy léčivých přípravků v zemích mimo EU, zejména v Asii a v Africe, kde nemusí být zajištěny potřebné standardy jakosti, bezpečnosti a účinnosti léčivých přípravků a dozor nad trhem nemusí být příliš efektivní. Světová zdravotnická organizace odhaduje, že v některých afrických zemích je trh s léčivými přípravky tvořen až z 50% padělky, většinou velmi špatné jakosti. Dále upozorňuje, že tyto přípravky mohou být zdraví škodlivé nebo i život ohrožující, a to pro jejich možnou neúčinnost, zesílené účinky či toxicitu. Obsahem padělků mohou být i zcela i jiné účinné látky než látky deklarované na obalu.“¹

V této oblasti vidím obrovské možnosti sociální pedagogiky, jak se pokusit pomocí působení masové komunikace, především reklamy, změnit chování lidí, protože dokud bude poptávka bude i nabídka. Jde o to upozornit zákazníka na možné rizika spojená s nákupem padělků. Ať se jedná o obsah změkčovadel, barviv nebo obecnou bezpečnost výrobků. Reklama by měla být zaměřena na rozdíl mezi padělkem a originálním výrobkem. Například: Přední výrobci na různých školeních zdůrazňují že jejich

¹ http://www.sukl.cz/_download/cs01dulupoz/2007/padelky_viagra_cialis200708.doc, 30.3.2008

materiály použité na dětské oblečení jsou nehořlavé a samozhášivé a naproti tomu materiály použité na padělky jsou vysoce hořlavé. Tento rozdíl by se dal v reklamní kampani využít a mohl by zákazníky odradit od koupi padělků. Kdyby zákazníci byli objektivně informováni o všech možných rizicích, bylo by, dle mého názoru, prosazování práv z duševního vlastnictví daleko efektivnější.

V současné době začínají vznikat osvětové projekty upozorňující na masové porušování práv k duševnímu vlastnictví. Příkladem může být kampaň České protipirátské unie „Filmy nejsou zadarmo“ jejímž cílem „je upozornit na skutečnost, že za filmový požitok stejně jako za jakýkoliv jiný se zcela logicky platí. Jistě je daleko jednodušší si koupit pirátské DVD v tržnici a vůbec nejjednodušší je si film stáhnout z webu, ale je třeba si uvědomit, že tím zároveň někoho okrádáme. Na jednom filmu se podílí stovky jedinců, kteří do něj vložili kus svého života a tvůrčí energie – někdo musel navrhnout a ušít kostýmy, které tolik obdivujeme na historických filmech, někdo musel na velmi drahých počítačích vytvořit a doladit všechny ohromující efekty futuristických vizí, při nichž mrazí v zádech.... Tým kaskadérů riskují život a neustále dokola ničí dokonalá auta jen proto, aby nám na pár minut „spadla čelist“. Pokud jejich práci znehodnotíme tím, že ji rozkrademe stylem „stáhnu či vypálím“ a nabídnu dalším, příště už se nebudeme mít na co dívat.“¹

¹ <http://www.filmynejsouzadarmo.cz/cs/o-projektu/>, 30.3.2008

Obrázek 1: Logo kampaně "Filmy nejsou zadarmo"

Dalším důležitým článkem v prosazování práv z duševního vlastnictví, je chování vlastníků práv k duševnímu vlastnictví. Při vlastním vymáhání svých práv postupují různě. Jsou obchodní společnosti, které důsledně vymáhají svá práva, ty zajímají všechny odhalené případy porušení práva a také obchodní společnosti, které se svých práv domáhají s různou intenzitou. Jako příklad lze uvést postup obchodní společnosti, která si podá žádost o přijetí opatření celních orgánů, a při odhalení menšího množství padělků jejich zboží, sdělí celnímu orgánu, že si přeje, aby se jí oznamovali jen odhalení padělků například v množství větší než 200 ks. Pro tento postup však celní orgány nemají zákonný postup. Celní orgány jsou povinny oznamovat všechna odhalení padělků či nedovolených napodobenin majitelům práv z duševního vlastnictví, nebo jejich právním zástupcům. Další problémem je sdělování informací o možném porušení práv k duševnímu vlastnictví. Majitelé práv by měli také sdělovat informace, o tom kdo, kde a kdy porušuje jejich práva, protože když si jen požádá o přijetí opatření a nemá alespoň nějakou informaci o tom že by mohlo být jeho právo porušeno dochází ke zbytečné přesycenosti celních orgánů informacemi. V praxi pak nastává situace, že celník, v případě objevení zboží opatřené jakýmkoliv nápisem či značkou musí provést rešerši v příslušných databázích a teprve potom přijímá opatření.

Samostatnou oblastí je činnost státních orgánů s přesně stanovenými kompetencemi. Jedním z hlavních kontrolních orgánů, který v současné době aktivně vystupuje při prosazování práv z duševního vlastnictví, je Celní správa České republiky. Přibližně

63% tiskových zpráv za rok 2008, uveřejněných na internetových stránkách Celní správy České republiky¹, nějakým způsobem informuje o provedených kontrolách na tržistiích a jejich výsledku. Při zobecnění těchto práv je možné konstatovat, že každý týden je provedena kontrola tržiště s pozitivním výsledkem, tj. je odhaleno zboží porušující některá práva k duševnímu vlastnictví.

V roce 2006 bylo celními orgány zjištěno ve vztahu ke zboží dováženému a vyváženému z/do třetích zemí (postup dle nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 a zákona č.191/1999 Sb.) 555 případů porušení předpisů v oblasti ochrany práv duševního vlastnictví. V těchto případech bylo zajištěno 976 043 kusů padělaného zboží v celkové hodnotě 886,9 mil. Kč. Z toho 520 případů se vztahovalo k ochranným známkám renomovaných firem neoprávněně užitých na neoriginálních textilních výrobcích, obuvi, batozích, náramkových hodinkách a dalších výrobcích. Porušení autorských práv bylo zjištěno v 31 případech a průmyslových vzorů ve 4 případech.

V roce 2007 bylo celními orgány zjištěno ve vztahu ke zboží dováženému a vyváženému z/do třetích zemí (postup dle nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 a zákona č. 191/1999 Sb.) 257 případů porušení předpisů v oblasti ochrany práv duševního vlastnictví. V těchto případech bylo zajištěno 920 464 kusů padělaného zboží v celkové hodnotě 1.129,7 mil. Kč.

V roce 2006 bylo celními orgány v rámci výkonu kompetencí v oblasti ochrany práv duševního vlastnictví, ve vztahu ke zboží na vnitřním trhu Společenství (postup dle zákona č. 634/1992 Sb.) zjištěno 11 312 případů porušení předpisů. V těchto případech bylo zajištěno 583 542 kusů padělaného zboží v celkové hodnotě 567,4 mil. Kč.

V roce 2007 bylo celními orgány v rámci výkonu kompetencí v oblasti ochrany práv duševního vlastnictví, ve vztahu ke zboží na vnitřním trhu Společenství (postup dle zákona č. 634/1992 Sb.) zjištěno 977 případů porušení předpisů. V těchto případech bylo zajištěno 740 032 kusů padělaného zboží v celkové hodnotě 987,4 mil. Kč.

¹ <http://www.cs.mfcr.cz/CmsGrc/Tiskove-centrum/Tiskove-zpravy/>, 30.3.2008

Tabulka 2: Výsledky kontrolní činnosti celní správy

Celní řízení	rok 2006	rok 2007	index 2007/2006
Počet případů	555	257	46,31%
Počet kusů	976 043	920 464	94,31%
Hodnota zboží (Kč)	886 957 655	1 129 759 294	128,37%
Vnitřní trh			
Počet případů	11 312	977	8,64%
Počet kusů	583 542	740 032	126,82%
Hodnota zboží (Kč)	567 356 732	987 382 478	174,03%

Kontrolní činnost celních orgánů České republiky v oblasti prosazování práv z duševního vlastnictví se postupně vyvíjela v závislosti na získávaných kompetencích. Tato činnost začíná rokem 1995. Prvním právním předpisem, který umožňoval celní správě poskytovat rámcovou právní ochranu v dané oblasti, byl zákon č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách. Další mezníkem byl rok 1999, kdy začal platit zákon č. 191/1999 Sb. Tímto zákonem dostaly celní orgány České republiky jasné kompetence v oblasti prosazování práv z duševního vlastnictví, stále se však jednalo pouze o zboží, které podléhá celnímu dohledu. V roce 2000 byla celní správě svěřena další oprávnění při prosazování práv duševního vlastnictví, a to zákonem č. 634/1992 Sb. Celní správa se stala dozorovým orgánem s oprávněním zajišťovat zboží nepodléhající celnímu dohledu. Od tohoto období také začala spolupráce celních orgánů České republiky s ČOI a dalšími kontrolními orgány při společných kontrolách na tržnicích. V této době vypadala spolupráce s ČOI tak, že celní orgány České republiky zajišťovali pracovníkům ČOI ochranu a podíleli se na těžké manuální práci při zajišťování zboží bez možnosti, že by si mohla vykázat výsledky společné práce. Kontrolní akce vedla většinou ČOI. Účinnost odhalování padělků a nedovolených napodobenin podléhající celnímu dohledu při celní kontrole se postupně, se získávanými poznatky jak z vlastní činnosti, tak od majitelů práv k duševnímu vlastnictví, zvětšovala. Po získání pravomocí k samostatné kontrolní činnosti i ke zboží, které není pod celním dohledem, v roce 2006, se spolupráce s ČOI prakticky ukončila a celní orgány České republiky začali provádět kontrolu samy.

V současné době mají jak celní orgány, tak všechny další kontrolní orgány relativně jasně stanoveny kompetence v oblasti prosazování práv z duševního vlastnictví a mohlo by se zdát, že vzájemná spolupráce není nutná a kontrolní orgány mohou provádět činnost samostatně. Poslední zkušenosti však ukazují opak. Na tržnicích se začínají

objevovat léky, prodejci stále více odmítají spolupráci a stávají se agresivnější, o čemž svědčí i fyzické napadení celníků při provádění kontroly. Nebylo jistě záměrem zákonodárců aby každý kontrolní úřad prováděl kontrolní činnost sám, ale aby se v kontrolní činnosti doplňovali.

Se spoluprací souvisí také systém dosavadních kontrol, který nebyl účinný. Příkladem může být situace na tržnici na ulici Olomoucká v Brně. Při provedení kontroly na tržnici se odhalené padělky a nedovolené napodobeniny zajistily. I když zajištěných padělků a nedovolených napodobenin bylo značné množství, při opakované kontrole provedené v krátkém časovém úseku se situace opakovala, a bylo znovu odhaleno a jištěno značné množství takového zboží. Na podzim roku 2007 proto začaly celní orgány zkoušet novou metodu kontrol, a to nepřetržitý dohled a postupné „vyčišťování“ konkrétních tržišť v Jižních a Západních Čechách. Princip spočívá ve stálé přítomnosti hlídky celníků a příslušníků cizinecké policie u tržnice, kontroluje se každé auto, které do tržnice vjíždí i odjíždí, kontrolují se všechny osoby, které do tržnice vstupují. Kontrolují se všechny otevřené stánky a po vydání souhlasu státního zástupce se otevírají a kontrolují i opuštěná prodejní místa a odstavené automobily, které slouží jako sklady. Všechny odhalené padělky a nedovolené napodobeniny jsou zajišťovány. Při kontrolách jsou odhalovány i porušení jiných právních předpisů, než z oblasti duševního vlastnictví. Jedná se především o nálezy nekolokovaných cigaret, neznačených alkoholických nápojů, prodej léků a doplňků stravy. Těmito porušeními vzniká státu obrovská škoda na nezaplacené spotřební dani a zdravotní rizika spotřebitelů v případě prodeje léčiv nekompetentní osobou. Kontroly potvrzují tak dlouho, dokud prodejci nezačnou prodávat jen legální zboží, nebo neodejdou. Nejedná se tedy o žádné direktivní zavření tržnic, nikdo nezakázal trhovcům prodávat zboží neporušující žádné právní předpisy, sami své stánky zavřeli a opustili.

Jak bude tato metoda v dlouhodobém hledisku úspěšná, zatím nelze předpovědět. První vyhodnocení však ukazují, že by mohla být úspěšná. Na první tržnici se již dosáhlo žádaného stavu a nepřetržitý dohled byl ukončen. Na dosažení žádaného stavu se však podílí více vlivů. Mimo neustálých kontrol a zajišťování zboží je to především výstavba nových dopravních tahů, které vedou třeba jen kousek od těch původních a vstup České republiky do Schengenského prostoru. Kumulováním těchto vlivů dochází k rychlejšímu průjezdu osob přes společnou Česko – Německou hranici, které

tak již nejsou přímo vystaveny nabídce trhvců. Vlivem toho dochází ke zmenšování tržeb prodejců, především Vietnamské národnosti, kteří se stěhují do výrobních závodů na severu Čech, nebo do kamenných obchodů ve vnitrozemí, kde prodávají legální zboží. Těmito vlivy se snížil i další sociálně – patologický jev na společné Česko – Německé hranici a to prostituce. Byl pozorován výrazný úbytek prostitutek postávajících podél silnic v pohraničí.

Další možností jak zefektivnit odhalování nedovolených napodobenin se jeví možnost využít cvičené psi. Příkladem jsou fenky Lucky a Flo, které se v poslední době mezinárodně proslavily v oblasti odhalování filmového pirátství. Tito dva černí labradorští retrieveri, kteří byli jako první psi na světě vycvičení na vyhledávání nelegálních DVD a CD disků, se v průběhu uplynulého víkendu zúčastnili razíí v česko-německém pohraničí a napomohli celním orgánům České republiky odhalit tisíce pirátských disků. Loňského roku v létě fenky úspěšně absolvovaly osmiměsíční výcvik v Severním Irsku. Ve středisku specializovaném na školení psů k detekci výbušnin se naučily neomylně rozpoznávat polykarbonáty a další chemikálie specifické pro optické disky.¹

3.3.2 Rozsah konfliktů a sporů

Analýzou jednotlivých soudních rozhodnutí z oblasti práv k duševnímu vlastnictví a jejich následnou syntézou jsem dospěl k závěru, že soudní spory se týkají většinou určovací žaloby na určení zda, se jedná o padělek či nedovolenou napodobeninu, dále o spory o odměnách autorů za díla vytvořená v rámci zaměstnaneckého poměru. Žaloby proti postupu celních orgánů jsou ojedinělé a vztahují se především k fázi schválení žádosti o přijetí opatření. Z povahy věci bylo předvídatelné, že k těmto sporům bude docházet. V poslední době byly řešeny námitky proti podání určovací žaloby o určení, zda zboží jsou padělky nebo nedovolené napodobeniny, z důvodu není dán právní zájem na podání určovací žaloby, protože celní orgány mohou zničit předmětné zboží se souhlasem majitele práv k duševnímu vlastnictví, pokud s tím majitel nebo držitel předmětného zboží souhlasí. V této souvislosti soud konstatoval, že je plně na majiteli práva k duševnímu vlastnictví, zda se pokusí sehnat souhlas držitele nebo majitele

¹ [http://www.cpufilm.cz/txt/tz_cpu_lucky_a_flo_\(2007-11-05\).rtf](http://www.cpufilm.cz/txt/tz_cpu_lucky_a_flo_(2007-11-05).rtf), 30.3.2008

předmětného zboží nebo podá určovací žalobu. Oba způsoby, jsou podle zákona 191/1999 Sb., možné. Důvod žalovaných je prostý, vznikají jim další náklady za prohrané soudní spory.

V této souvislosti je nutné upozornit na další faktor, který výrazně zeslabuje efektivnost prosazování práv nejen k duševnímu vlastnictví a to doba trvání soudních sporů. Soudy rozhodují neúměrně dlouho tím narůstají náklady majitelům práv k duševnímu vlastnictví, zejména na skladném a zadržených jistotách. Toto platí nejenom v České republice, ale i jinde v zahraničí. Příkladem mohou být případy dvou českých firem. V prvním případě jde o relativně malou, ale prosperující blanenskou firmu Blata s.r.o. Tato firma vyrábí a vyváží do celého světa především minimotorky, malé čtyřkolky a motorové koloběžky. Poté co se objevily nedovolené napodobeniny vyrobené v Číně, začala se firma BLATA s.r.o. důsledně domáhat svých práv a kde to jen šlo dávala podmínky ke kontrolám. V Anglii trvalo soudu, dle jednatelky firmy, přes rok, než prohlásil zajištěné výrobky za nedovolené napodobeniny. Po celou dobu musela firma BLATA s.r.o. platit skladné, které v zahraničí dosahuje velkých částek. Teprve potom je veškeré náklady povinen zaplatit držitel nebo majitel zboží. Příklady nedovolených napodobenin firmy BLATA s.r.o. jsou uvedeny v Příloze 1, způsob jejich výroby v Číně je uveden v Příloze 2.

Druhým příkladem je Moravská ústředna Brno která je jediným exklusivním majitelem licence na trojrozměrného krtečka pana Zdeňka Millera, vyráběného z látky nebo plyše. Krteček pana Zdeňka Millera oslavil v roce 2006 padesáté výročí. Jeho rostoucí popularita je důvodem, proč je stále více zneužíván výrobci, kteří nerespektují autorská práva. I tato firma se domáhá již více než rok vydání rozhodnutí, že výrobky ostatních výrobců a prodejců porušují autorská práva.¹

3.3.3 Vedlejší nežádoucí účinky právních norem

S vedlejšími nežádoucími účinky právních norem upravující práva k duševnímu vlastnictví je spojován především nárůst organizovaného zločinu. Zločinecké organizace zabývající se obchodem se zbožím porušujícího práva k duševnímu

¹ http://www.ceskatelevize.cz/program/detail.php?idp=10169451327&page=tv-tydenik&id_porad_obsah=694, 30.3.2008

vlastnictví působí korupčně ve státní správě, především v souvislosti s legalizací trvalých pobytů cizinců, především Vietnamské národnosti a pronájmech tržnic. Pozemky na kterých tržnice leží, patří většinou českým osobám, případně obcím, které provozování tržiště pověří další osobu. Vlastní pronájem stánků na tržnici a zásobování zbožím pak zajišťuje zločinecká organizace. S tímto dále souvisí nelegální zaměstnávání cizinců, především v manufakturách při výrobě padělků a nedovolených napodobenin. Účinnější kontroly v průběhu celního řízení postupně odrazují od dovozu hotových padělků a činnost se přesouvá k dovozu „no name“ výrobků. Tyto výrobky jsou následně na území EU neoprávněně opatřovány ochrannými známkami předních světových výrobců. I při propouštění „no name“ výrobků do celního režimu volného oběhu dochází k obcházení právních předpisů, předkládáním falešných faktur a důkazů původu zboží a tím k úniku na cle a obcházení obchodně politických opatření EU. Toto jednání je ovšem daleko méně odhalitelné, protože verifikace dokladů je v Číně velice problematická a příslušná spolupráce je teprve v zárodku. První výsledky však ukazují, že v budoucnu by mohla být spolupráce efektivní.

3.3.4 Nedostatky právní úpravy

V současné době nemá právní úprava závažnější nedostatky. Problémy může způsobovat nejednotnost používané terminologie, ale ta se již používáním zažila. Jako nadbytečné se mi jeví uvedení způsobu označení, definování přijímající organizace a popis způsobu předání zboží určeného pro humanitární účely v ust. § 14a zákona č.191/1999 Sb. Toto označení, definice přijímající organizace a způsob předání je obdobně uveden také v ust. § 7b zákona č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci. Dle mého názoru by stačilo jen uvedení v zákoně č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci.

3.3.5 Úroveň právního vědomí

Právní vědomí v oblasti práv k duševnímu vlastnictví je na velmi nízké úrovni. Široká veřejnost má povědomí o tom, že existují práva k duševnímu vlastnictví, ale jejich postoj k právům z duševního vlastnictví je oportunistický až deliktně

utilitaristický.¹ Širokou veřejností je porušování práv k duševnímu vlastnictví nejen tolerováno, ale dokonce vnímáno jako něco naprosto samozřejmého. Ten, kdo si kupuje originální CD či DVD je považován okolím přinejmenším za podivína, co si neumí CD nebo DVD „vypálit“ či stáhnout z internetu.

3.3.6 Zhodnocení efektivity prosazování práv z duševního vlastnictví

Při zhodnocení všech výše uvedených faktorů ovlivňujících efektivnost prosazování práv z duševního vlastnictví a skutečného chování a jednání adresátů práva vzhledem ke stavu, který zákonodárci sledují hodnotím efektivnost prosazování práv k duševnímu vlastnictví jako **problematickou až nedostatečnou**. Právní předpisy nevyvolávají zamýšlené pozitivní účinky v dostatečném rozsahu a projevují se vedlejší negativní účinky.

Na tomto neuspokojivém stavu má největší podíl úroveň právního vědomí široké veřejnosti, protože za stavu, kdy je porušování práv k duševnímu vlastnictví nejen tolerováno, ale dokonce vnímáno jako něco naprosto samozřejmého, nemohou i sebelepší právní předpisy a bezchybná činnost státních orgánů dosáhnout lepších výsledků. Kontrolní činností státních orgánů, v současnosti již dobře vybavených potřebnými kompetencemi, se podařilo výrazně zlepšit stav v oblasti porušování průmyslových práv, především ve vztahu k neoprávněnému označování zboží ochrannou známkou a to za situace, kdy někteří majitelé práv k duševnímu vlastnictví jsou nedůslední v prosazování svých práv. Na druhou stranu došlo ke zhoršení situace v oblasti porušování práv autorských. Především v oblasti pirátských CD a DVD. To je způsobeno širokou dostupností potřebné výpočetní techniky a nízkou cenou prázdných nosičů, ale i rozšířením vysokorychlostního internetu pomocí kterého se dají přenášet a sdílet velké objemy dat.

Je třeba si uvědomit, že již samotná oblast práva, kterou je duševní tedy nehmotné vlastnictví dává malý prostor ke kontrole. Celní orgány jsou na tom ještě relativně dobře, protože jejich kompetence se vztahují především ke zboží, tedy na práva k duševnímu vlastnictví vyjádřená ve zhmotnělé podobě. Policie České republiky je na

¹ Dle 9-ti stupňové postojové škály viz: Večeřa, M., Urbanová, M., Sociologie práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 239-243.

tom podstatně hůře, protože její kompetence se týkají i softwarového pirátství a porušování autorských práv v souvislosti se sdílením hudebních a obrazových souborů pomocí internetu. Tedy v případech, kdy není fyzicky nějaký předmět, ale jen data.

3.4 Možná řešení a další vývoj

Na řešení neutěšeného stavu se musí podílet hlavně majitelé práv k duševnímu vlastnictví za spoluúčasti státních orgánů. Pomocí nástrojů sociální pedagogiky před nimi stojí nelehký úkol a to změnit postoj široké veřejnosti k právům z duševního vlastnictví. Toho by mohlo být dosaženo masivní osvětovou kampaní v hromadných sdělovacích prostředcích, na které by se finančně podíleli jak majitelé práv tak stát. Kampaň by měla jasně a srozumitelně poukázat na to, že ten kdo porušuje práva k duševnímu vlastnictví jedná stejně jako například zloděj, viz výše zmiňovaná kampaň České protipirátské unie. Další část by upozorňovala na zdravotní rizika a nebezpečnost padělaného zboží ve srovnání s originálními výrobky.

Dalším krokem by měl být důsledný průzkum trhu a s tím související stanovení odpovídající cenové hladiny originálních výrobků. Případný cenový rozdíl by mohli majitelé práv řešit umístěním reklamy na výrobky nebo obaly. Snížení ceny lze dosáhnout také odbouráním nosičů a následným legálním šířením pomocí internetu. Většina takovýchto snah o zlevnění hudby a filmů už v nějaké míře existuje a prosperuje, je to jen otázka jejich rozšíření.¹

Aby bylo prosazování práv k duševnímu vlastnictví skutečně efektivní, musí být majitelé práv ve svém počínání důslední. Musejí mít zájem na řešení i menších případů porušení práv k duševnímu vlastnictví, protože neřešení těchto menších případů z jejich strany by mohlo vést k tomu, že kontrolní orgány začnou postupně přehlížet tyto menší případy a tím vznikne prostor pro spekulace a obcházení zákonů.

V neposlední řadě je potřeba zefektivnit činnost kontrolních orgánů jak na národní, tak mezinárodní úrovni. Toho lze dosáhnout prováděním společných kontrol více složek najednou, zaváděním nových kontrolních postupů a prostředků, např. viz. výše uvedené

¹ Např. www.i-legalne.cz, www.allmusic.cz nebo www.apple.com/itunes/overview

využití psů, nebo v budoucnu jistě možné použití mobilních rentgenů na odhalování skrytých prostor a přímou výměnou informací mezi jednotlivými kontrolními orgány. Dále je potřeba zajistit pátrání po organizátorech celé trestné činnosti související s porušováním práv k duševnímu vlastnictví. To je úkol pro specializované útvary celních ředitelství a Službu kriminální policie a vyšetřování.

Možnosti dalšího vývoje v prosazování práv k duševnímu vlastnictví nejsou příznivé. Pokud se podaří, pomocí současných aktivit celních a dalších zúčastněných kontrolních orgánů, odstranit prodej padělků a nedovolených napodobenin z tržišť na Česko – Rakouských a Česko – Německých hranicích zmizí nejviditelnější a nejmarkantnější porušování práv k duševnímu vlastnictví. Prodej padělků se přesune do kamenných obchodů po celém území České republiky, kde budou sice nabízeny v menší míře, ale jejich odhalení bude daleko obtížnější. Trh s nedovolenými napodobeninami v podobě pirátských CD, DVD a hudby v podobě souborů ve formátu MP3 se stane ještě méně kontrolovatelným, protože je většinou založen na „sousedské výpomoci“ a nejsou tedy nabízeny v tradiční obchodní síti, ale šířeny pomocí internetu nebo velkokapacitních paměťových zařízení.¹ Pokusit se změnit toto chování je úkol pro sociální pedagogiku.

Celní orgány se, vzhledem k výše uvedenému, budou muset v blízké době zaměřit hlavně na odhalování padělků a nedovolených napodobenin již ve fázi dovozu na území EU, protože jejich další odhalení je značně obtížné. V souvislosti se stále se zvyšující technickou a výrobní kapacitou, především čínských výrobců, se budou muset celní orgány zaměřit na odhalování nedovolených napodobenin porušujících práva k průmyslovým vzorům. První případy byly zaznamenány i v automobilovém průmyslu, kde se začínají kopírovat designy automobilů. To jsou ovšem extrémní případy, mnohem častěji jsou průmyslovými vzory chráněny obyčejné, většinou velmi jednoduché, předměty každodenní potřeby, např. propisky, jednorázové holící stojky apod. Odhalování těchto případů bude velmi obtížné a následné rozhodování soudů jistě také nebude jednoduché.

¹ USB flashdisky, MP3 přehrávače, paměťové karty

Doba kdy porušování práv k duševnímu vlastnictví bylo prováděno především umístěním ochranné známky a jakýkoliv výrobek pomalu končí a začínají se objevovat daleko rafinovanější postupy porušování práv k duševnímu vlastnictví. Bude tedy na všech zúčastněných stranách v procesu prosazování právy z duševního vlastnictví aby si zvýšily svoji odbornou úroveň a zároveň se zvýšilo právní vědomí celé společnosti.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo vysvětlit základní pojmy z oblasti práv k duševnímu vlastnictví, vymezit úlohu celních orgánů v procesu prosazování práv z duševního vlastnictví, popsat společenskou realitu v této oblasti a vyhodnotit efektivnost prosazování práv z duševního vlastnictví zejména z pohledu činnosti Celní správy České republiky. Závěrem pak navrhnout změny, které by vedly ke zlepšení současného stavu.

V první kapitole jsem se snažil vymezit právní rámec, který upravuje oblast práv k duševnímu vlastnictví a jejich prosazování a vysvětlit některé základní pojmy, které se vyskytují v celé oblasti práv k duševnímu vlastnictví. Uvedl jsem i některé mezinárodní smlouvy, na jejich principech jsou založeny všechny právní předpisy upravující oblast práv k duševnímu vlastnictví. Postupným hlubším studiem daných právních norem, jsem zjistil, že pojmů a právních předpisů je takové množství, že je nelze v této práci všechny obsáhnout. Proto jsem vybral a uvedl jen základní pojmy a základní právní předpisy kterými se v praxi celní orgány řídí.

V druhé kapitole jsem uvedl kompetence celních orgánů a vymezil jejich hlavní úlohu, která spočívá v odhalení padělků a nedovolených napodobenin. Dále jsem stručně popsal jednotlivé kroky celních orgánů při prosazování práv z duševního vlastnictví, podle jednotlivých procesních norem. Nebyly zmíněny postupy při úkonech trestního řízení, protože se v praxi zatím nevykonávají. V průběhu zpracovávání této práce došlo k novelizaci jednoho základního právního předpisu, a to zákona č. 634/1992 Sb. Tyto změny jsou v textu zapracovány a je nutné poznamenat, že novelizace vyřešila některé problémy, které vznikaly při aplikaci tohoto zákona.

Ve třetí kapitole jsem se nejdříve zabýval teoretickými pohledy na možnost hodnocení efektivnosti právních norem. Tato oblast je již dostatečně zpracována v odborné literatuře a nebylo možné se odchýlit od již ustálených názorů. Dále je v této kapitole popsáno skutečné chování jednotlivých subjektů, které zastávají v prostředí práv k duševnímu vlastnictví nějakou roli, ať už zákonnou nebo protiprávní. Při popisu současné společenské reality v oblasti práv k duševnímu vlastnictví jsem vycházel především ze zpráv z odborných publikací a ostatních otevřených zdrojů, tj. tiskových

zpráv jednotlivých státních úřadů a neziskových organizací, různých novinových článků a přepisů televizních pořadů. Dále pak z poznatků získaných vlastní praxí při provádění celního dohledu a kontrol na tržištích z pozice kontrolního orgánu, ale i ze zkušeností obyčejného občana – zákazníka. Výsledkem je závěr, že široká veřejnost má nízké právní vědomí o oblasti práv k duševnímu vlastnictví a to jak v rovině znalosti práva, tak v rovině přístupu k právu. Široká veřejnost často neví, jaké jednání porušuje práva k duševnímu vlastnictví a na druhou stranu i když ví nebo tuší, že jednání je nezákonné, je toto jednání tolerováno a přijímáno jako naprosto samozřejmé. Na tom je založeno veškeré další počínání, většinou zločineckých organizací, při nabízení zboží porušujícího některá práva k duševnímu vlastnictví. Tyto zločinecké organizace přitahuje k obchodu s padělkami či nedovolenými napodobeninami především velký zisk, který je srovnatelný s obchodem s drogami, ale při daleko menší pravděpodobnosti odhalení a daleko menších případných trestech. S touto činností je spojena další řada protiprávních aktivit počínaje korupcí, praním „špinavých“ peněz a konče financování mezinárodního terorismu.

Jako možné východisko spatřuji především ve zvýšení právního vědomí široké veřejnosti, v oblasti práv k duševnímu vlastnictví, především prostřednictvím masivních a razantních osvětových kampaní. Současně navrhuji zaměřit kontroly a pátrání na organizátory trestné činnosti související s porušováním práv k duševnímu vlastnictví.

Jsem si vědom toho, že tato práce nevyčerpává téma prosazování práv z duševního vlastnictví úplně a objektivně, ale dívá se na něj z pohledu Celní správy České republiky, jejích kompetencí, reálných možností a situacemi se kterými se pracovníci celní správy při své činnosti setkávají. Z tohoto pohledu pak byl cíl práce splněn.

Osobně i profesně mi zpracování této bakalářské práce rozšířilo pohled na tuto oblast lidského jednání a prohloubilo odborné znalosti, které určitě využiji při své další činnosti u Celní správy České republiky.

Resumé

Cílem této bakalářské práce je vysvětlit základní pojmy z oblasti práv k duševního vlastnictví, vymežit úlohu celních orgánů v procesu prosazování práv z duševního vlastnictví, popsat společenskou realitu v této oblasti a vyhodnotit efektivnost prosazování práv z duševního vlastnictví zejména z pohledu činnosti Celní správy České republiky. Závěrem pak navrhnout změny, které by vedly ke zlepšení současného stavu.

V první kapitole jsem uvedl základní právní předpisy, které upravují oblast práv k duševnímu vlastnictví a jejich prosazování a vysvětlil některé základní pojmy, které se vyskytují v celé oblasti práv k duševnímu vlastnictví.

V druhé kapitole jsem uvedl kompetence celních orgánů a vymežil jejich hlavní úlohu, která spočívá v odhalení padělků a nedovolených napodobenin. Dále jsou v ní stručně popsány jednotlivé kroky celních orgánů při prosazování práv z duševního vlastnictví, podle jednotlivých procesních norem.

Ve třetí kapitole jsem nejdříve uvedl teoretické pohledy na možnost hodnocení efektivnosti právních norem. Dále je v této kapitole popsáno skutečné chování jednotlivých subjektů, které zastávají v prostředí práv k duševnímu vlastnictví nějakou roli, ať už zákonnou nebo protiprávní. Výsledkem je závěr, že široká veřejnost má nízké právní vědomí o oblasti práv k duševnímu vlastnictví a to jak v rovině znalosti práva, tak v rovině přístupu k právu. Na tom je založeno veškeré další počínání, většinou organizovaných zločineckých skupin, při nabízení zboží porušujícího některá práva k duševnímu vlastnictví. Tyto zločinecké organizace přitahuje k obchodu z padělky či nedovolenými napodobeninami především velký zisk, který je srovnatelný s obchodem z drogami, ale při daleko menší pravděpodobnosti odhalení a daleko menších případných trestech. S touto činností je spojena další řada protiprávních aktivit počínaje korupcí, praním „špinavých“ peněz a konče financování mezinárodního terorismu.

Jako možné východisko spatřuji především ve zvýšení právního vědomí široké veřejnosti, v oblasti práv k duševnímu vlastnictví, především prostřednictvím masivních a razantních osvětových kampaní. a zaměření kontrol a pátrání na organizátory trestné činnosti související s porušováním práv k duševnímu vlastnictví.

Anotace

Jágr, J., *Efektivnost práva v současné společenské realitě*, Brno, 2008, Institut mezioborových studií

V této práci se zabývám efektivností prosazování práv k duševnímu vlastnictví v současné společenské realitě. Uvádím základní pojmy a právní předpisy z oblasti práv k duševnímu vlastnictví. Vymezuji úlohu Celní správy České republiky v procesu prosazování těchto práv. V závěru popisuji současnou společensko realitu v dané oblasti a navrhuji řešení problémů

Klíčová slova

Duševní vlastnictví, nehmotné statky, prosazování práv, celní správa, dovoz, vývoz, padělky, nedovolené napodobeniny.

Annotation

Jágr, J., *Effectiveness of the law in the current social reality*, Brno, 2008, Institut mezioborových studií

My undergraduate work deals with the effectiveness of law enforcement in the intellectual property area of the contemporary social reality. First, some fundamental intellectual property notions and legislation are shown. The role of the Czech customs administration in the law enforcement process in the area is also outlined. In the final part of the work, the contemporary social reality is described and some solutions of area's problems are proposed.

Keywords

Intellectual property, intangible goods, law enforcement, customs administration, export, import, forgery, illicit imitation, trade-mark, consumer protection.

Literatura a prameny

Právní předpisy

1. Nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 ze dne 22. července 2003, o přijímání opatření celních orgánů proti zboží podezřelému z porušení určitých práv duševního vlastnictví a o opatřeních, která mají být přijata proti zboží, o kterém bylo zjištěno, že tato práva porušilo, ve znění pozdějších předpisů,
2. Nařízení Komise (ES) č. 1891/2004 ze dne 21. října 2004, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 o zásahu celních orgánů proti zboží podezřelému z porušení některých práv k duševnímu vlastnictví a opatření, která mají být přijata vůči zboží, o kterém bylo zjištěno, že tato práva porušilo, ve znění pozdějších předpisů,
3. Zákon č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
4. Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
6. Zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů
7. zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
8. zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Literatura

9. Čermák, K. jr., a kol., Metodika spolupráce mezi jednotlivými institucemi, v jejichž pravomoci je prosazování práv z duševního vlastnictví, Praha, ELSO group, 2007, 212 s. (dostupné na www.dusevniuvlastnictvi.cz/assets/metodiky/MethodikaII.pdf, 30.3.2008)

10. Harvánek, J., et.al., Teorie práva, Brno: Masarykova univerzita, 2002, 341 s., ISBN: 80-210-1791-0
11. Hraba, Z., Abraham, V., Prosazování práv z duševního vlastnictví. Učební texty., II.díl., Sešit 2, Praha, ELSO group, 2007, 55 s. (dostupné také na <http://www.dusevnivlastnictvi.cz/assets/vyukove-materialy/textyIVfinal.pdf>, 30.3.2008)
12. Jakl, L., Sběrka soudních rozhodnutí ve věcech práv k duševnímu vlastnictví, Praha, ELSO group, 2007, 108 s. (dostupné také na www.dusevnivlastnictvi.cz/assets/vyukove-materialy/sbirka.pdf, 30.3.2008)
13. Kejdová, M., Vaňková, Z., Sociologie a psychologie práva. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2004, 72 s.
14. Knapp, V., Teorie práva, 1.vydání. Praha, C.H.Beck 1995, 247s., ISBN: 80-7179-028-1
15. Munková, J., Jakl, L., Landfermann, H.-G., Renner, C, Prosazování práv z duševního vlastnictví, Učební texty., I.díl., Sešit 1, Praha, ELSO group, 2007, 84 s. (dostupné také na www.dusevnivlastnictvi.cz/assets/vyukove-materialy/TextyIfinal.pdf, 30.3.2008)
16. Novák, P., Šindelka, K., Kašpar, M., Prosazování práv z duševního vlastnictví. Učební texty., I.díl., Sešit 2, Praha, ELSO group, 2007, 84 s. (dostupné také na www.dusevnivlastnictvi.cz/assets/vyukove-materialy/TextyIIfinal.pdf, 30.3.2008)
17. Poláková, V., Štros, D., Voborník, M., Prosazování práv z duševního vlastnictví. Učební texty., II.díl., Sešit 1, Praha, ELSO group, 2007, 52 s. (dostupné také na www.dusevnivlastnictvi.cz/assets/vyukove-materialy/pprII1.pdf, 30.3.2008)
18. Večeřa, M., Dostálová J., et al., Základy teorie práva, Brno: Masarykova univerzita, 2006, 106 s., ISBN: 80-210-3514-5
19. Večeřa, M., Urbanová, M., Sociologie práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 335 s., ISBN: 80-86898-72-5

Internet

20. <http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>
21. <http://www.ceskatelevize.cz>
22. <http://www.cojeco.cz>
23. <http://www.concourt.cz>
24. http://www.cpufilm.cz/lucky_flo.html
25. <http://www.cs.mfer.cz>
26. <http://www.dusevnivlastnictvi.cz>
27. <http://www.filmynejsouzadarmo.cz>
28. <http://www.ifpicr.cz>
29. <http://www.mvcr.cz>
30. <http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=127>
31. http://www.patzastupci.cz/html/cz_znamka.html
32. <http://www.stem.cz/clanek/1458>
33. <http://www.sukl.cz/varovani>
34. <http://www.vlada.cz>

Ostatní

35. Vnitřní informační systém Celní správy České republiky
36. Služební předpis č.: 31/2006 - Postup celních orgánů při ochraně práv duševního vlastnictví
37. CLO-DOUANE, měsíčník Celní správy České republiky, 42.ročník, leden 2008, MF ČR – GŘC 2008, ISSN: 0323-0023

Seznam symbolů a zkratek

celní orgány – celní úřady dle § 1 zákona č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů

ČOI – Česká obchodní inspekce

EHS – Evropské hospodářské společenství

ES – Evropská společenství

EU – Evropská unie

nařízení Komise (ES) č. 1891/2004 - nařízení Komise (ES) č. 1891/2004 ze dne 21. října 2004, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 o zásahu celních orgánů proti zboží podezřelému z porušení některých práv k duševnímu vlastnictví a opatření

nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 - nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 ze dne 22. července 2003, o přijímání opatření celních orgánů proti zboží podezřelému z porušení určitých práv duševního vlastnictví a o opatřeních, která mají být přijata proti zboží, o kterém bylo zjištěno, že tato práva porušilo, v platném znění

Zákon č. 191/1999 Sb. - zákon č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 634/1992 Sb. - zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

Seznam příloh

Příloha 1: Ukázky nedovolených napodobenin výrobků firmy BLATA s.r.o.

Příloha 2: Fotodokumentace výroby nedovolených napodobenin výrobků firmy
BLATA s.r.o. v Číně

Příloha 1: Ukázky nedovolených napodobenin výrobků firmy BLATA s.r.o.

Originál motorové čtyřkolky QUADARD

Nedovolená napodobenina – zadrženo v ČR

Nedovolená napodobenina – zadrženo na Slovensku

**Příloha 2: Fotodokumentace výroby nedovolených napodobenin výrobků firmy
BLATA s.r.o. v Číně**

